

1A

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ * ΑΘΗΝΑΙ * ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1910-
ΜΑΡΤΙΟΣ 1911 * ΤΟΜΟΣ ΚΑ'.

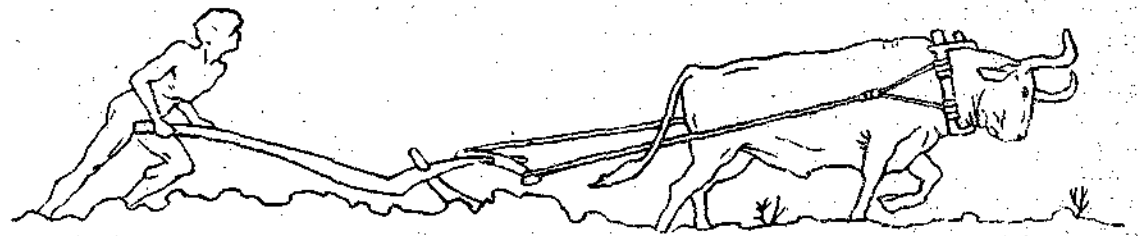

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΙΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

ΑΘΗΝΑΙ, ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ "ΕΣΤΙΑ", Κ. ΜΑΪΣΝΕΡ ΚΑΙ Ν. ΚΑΡΓΑΔΟΥΡΗ - 8028

ΑΑΝΑΪΔΕΣ — ΥΙΟ Α. ΠΟΝΤΕΝ

ΠΑΝΔΘΗΝΔΙΑ

ΕΤΟΣ ΙΑ' 15 Ο'
ΚΤΩΒΡΙΟΥ 1910

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΟΥ ΓΥΖΗ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΛΥΤΡΑ *

Λύτρα, ^{Εν Μονάχῳ, τῇ 21/3 Δεκεμβρίου 1879}

Ἡ εἶδησις τοῦ γάμου σου με εὐχαρίστησε πολὺ διότι ἡ παντοτεινὴ εὐχὴ μου ἦτον, νὰ μὴ μένης ὡς φύλλον ἀρημένον εἰς τοὺς ἀνέμους. Θὰ ἰδῆς, Λύτρα, ἔαν ἔχῃς ὑπομονὴν ὀλίγην, ὅτι ἡ νέα σου ζωὴ εἶναι πολὺ γλυκύτερα τῆς πρώτης. Εὐχομαι μόνον εἰς τὴν νέαν Γυναῖκα σου, νὰ ἐννοήσῃ τὴν ἐγγενεῖάν τῆς ψυχῆς σου, καὶ εἰς ἐσὲ ὀλίγην ὑπομονήν.

Πρόσφερε τὰ σεβασματὰ μου εἰς τὴν νέαν Σμυρνιατοπούλα σου, καὶ εἰπέ της ὅτι τὴν εὐχαριστῶ ἐκ προκαταβολῆς διὰ τὴν μέλλουσαν ἐντυχίαν σου.

Ἡ μικρὰ μας Πηνελόπη εἶναι κόσμος ὀλάκερος ἔαν ἠμποροῦσε νὰ μᾶς ὀμιλήσῃ, θὰ σὰς ἠύχετο ὅπως καὶ ἡμεῖς.

Ἐγὼ πρὸς τὸ παρὸν καταγίνομαι εἰς ἓν skitz διὰ μίαν μεγάλην ἀλληγορικὴν εἰκόνα τὴν ὁποίαν ἔλαβα παραγγελίαν ἀπὸ τὴν ἐνταῦθα Κυβερνήσιν καθὼς βλέπεις λοιπὸν ἔγενα καὶ ἀλληγορικὸς ζωγράφος.

Ταῦτα καὶ σὲ ἀσπάζομαι Ὁ Σὸς
Ν. ΓΥΖΗΣ

Μόναχον, 21/2 Αὐγούστου 1887

Ἀγαπητὲ Λύτρα,

Ἐπειδὴ εἶσον καλὸς καὶ μοῦ ἐπαίνεσες τὴν σημαίαν τοῦ Πανεπιστημίου, δι' αὐτὸ σὲ βᾶξω καὶ ἐγὼ σήμερον σὲ μιά ἀγγαρεία. Ὁ τεχνίτης ὁ ὁποῖος τὴν κατεσκεύασεν, με παρεκάλεσε νὰ μεσολαβήσω ὥστε νὰ φωτογραφηθῇ ἡ σημαία, καὶ διὰ τοῦτο σὲ παρακαλῶ πολὺ.

Εἰς τὸν Πρύτανιν τοῦ Πανεπιστημίου κύριον

* Τὰ γράμματα αὐτὰ τοῦ ξενητεμένου πρὸς τὸν στενὸν του φίλον, μᾶς ἔδωκε μ' ἐγγενεῖαν προθυμίαν ἡ οἰκογένεια Λύτρα, τὴν ὁποίαν καὶ εὐχαριστοῦμεν.

Καταμήτησαν γράφω περὶ τούτου σήμερον, καὶ ἐλπίζω νὰ σὲ εὐκολύνῃ.

Φρόντισε λοιπὸν σὲ παρακαλῶ νὰ εὔρης ἓναν καλὸν φωτογράφον (διὰ νὰ μὴ ντροπιασθῶμε) καὶ ἀφοῦ λάβῃς τὴν σημαίαν, τοποθέτησέ τὴν εἰς τὸ ὑπαιθρον σὲ φῶς δυνατὸν καὶ κατάλληλον ὅπως κάμῃ ὁ φωτογράφος τὴν φωτογραφίαν, ἀφοῦ δὲ κάμῃ αὐτήν, νὰ τυπώσῃ δύο-τρία ἀντίτυπα καὶ νὰ μοῦ τὰ στείλῃτε.

Θὰ ἐκδοθῇ εἰς ἓν περιοδικὸν σύγγραμμα. Ἐδῶ οἱ ἄνθρωποι ἐξακολουθοῦν νὰ τὴν θαυμάζουν ὡς τὴν κατηγορήσαν αὐτοῦ οἱ κακόμοιροι.

Εὐχομαι νὰ μανθάνω ὅτι εἶσαι καλά. Σὲ ἀσπάζομαι μετὰ τῆς οἰκογενείας σου. Τὸ αὐτὸ κάμνει καὶ ἡ Ἀρτεμῖς.

Ὁ Σὸς
Ν. ΓΥΖΗΣ

Μόναχον, τῇ 1/13 Νοεμβρίου 1889

Λύτρα σὲ χαιρετῶ,

Χθὲς ἔλαβα τὸ γράμμα σου μετὰ τοῦ ἐσωκλείστου σχεδίου τοῦ πληρεξουσίου, τὸ ὁποῖον σοῦ ἔδωκε ἡ Ἐπιτροπὴ τῶν Ὀλυμπίων διὰ νὰ μοῦ στείλῃς, καὶ σὲ εὐχαριστῶ.

Καίρω πολὺ δι' αὐτὸ τὸ ἰδιαίτερον βραβεῖον μου, ἀλλὰ σὲ βεβαιῶ ὅτι θὰ ἐχαιρόμουν ἐτι περισσότερον ἔαν μᾶς τὸ ἐμοῖραζαν.

Γράψε μοι, σὲ παρακαλῶ, περὶ τοῦ εἰκονοστασίου τῆς Εὐαγγελιστρίας ἔαν με περιμένουν ἀκόμη, νὰ προβῶ ἐδῶ εἰς τὸ σχέδιον, καὶ μάλιστα ταχέως, ἵνα μὴ χάνεται καιρὸς. Ἀστυγῶς διεκόπην ἔνεκα τῆς ἀσθενείας τοῦ ὀφθαλμοῦ μου. Ἐννοεῖς ὅτι εἶμαι πρόθυμος νὰ φροντίσω, καὶ μάλιστα ὅταν πρόκειται περὶ τῆς Εὐαγγελιστρίας μου, τῆς προστάτου μου. Ἐγὼ μάλιστα ἐσυλλογίσθημι ὅτι θὰ εἶναι πολὺ εὐμορφὸν νὰ γίνῃ τὸ προσκνητάριον ἐκ ξύλου γλυπτῷ, ἐπιχρυσωμένον με ὠραία καὶ ἄρμονοῦντα εἰς τὸ

χρώμα βελούδα κ.τ.λ. Πρέπει να είναι από μάρμαρον; Τέλος πάντων εἶπέ μου πῶς εἶναι ἡ ἰδέα των. Μοῦ ἔλεγε τότε ὅτι πρέπει νὰ γίνῃ ἐν ἔκλεκτον πρῶγμα καὶ μοῦ φαίνεται καὶ ἐμὲ ὅτι τὸ ἐκλεκτότερον ὅλης τῆς Τήνου εἶναι ἡ Εὐαγγελίστρια καὶ ὅτι τὸ ἐκλεκτότερον ὅλης τῆς Εὐαγγελιστρίας πρέπει νὰ εἶναι τὸ προσκυνητήριον ἐπὶ τοῦ ὁποίου κείται ἡ εἰκὼν τῆς Θεοματουργου. Πρέπει νὰ εἶναι λοιπὸν πρῶγμα καὶ ἐκλεκτὸν καὶ εἰς θέσιν ποῦ νὰ δύναται νὰ τὸ βλέπωσι ὅλοι. Γράψε μου λοιπὸν σὲ παρακαλῶ. Εἴμεθα ὅλοι καλὰ καὶ σὲ ἀσπαζόμεθα.

Ὁ Σὸς
N. ΓΥΖΗΣ

Μόναχον, 25/6 Αὐγούστου 1892

Ἀγαπητὲ Λύτρα,

Μὲ τὰ καλὰ πρῶγματα ποῦ ἤκουσες δι' ἐμὲ εἶναι βεβαίως καὶ πολλαῖς φευτιαῖς ἀνακατωμένες ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι καὶ τὸ Plakat τῆς ἐκθέσεως ἤρρεσε πάρα πολὺ, καὶ τὸ Καρναβάλ ἐπίσης ἀρέσει πολὺ, καὶ ἡγοράσθη παρὰ τῆς ἐδῶ Κυβερνήσεως διὰ τὴν νέαν Πινακοθήκην, ἀντὶ 12 χιλιάδων μαρκῶν αὐταὶ εἶναι αἱ ἀλήθειαι.

Λύτρα μου, εἶμαι πάρα πολὺ κουρασμένος ἄνθρωπος, καὶ εἶναι καθῆκον μου ἐπὶ τέλος νὰ ἀναπαυθῶ εἶχα σχεδὸν ἀποφασίσει νὰ ἔλθω τώρα τὸ θέρος, εἰς τὴν Ἑλλάδα ὅπως σὰς ἰδῶ ὅλους καὶ τὴν Πατρίδα μου, δυστυχῶς ὅμως ἐπαθα πρὸ ὀλίγων ἑβδομαδῶν πάλιν ἀπὸ τὸν ὀφθαλμὸν μου μικρὸν ἐρεθισμὸν ὅστις μετὰ ὀλίγης ἡμέρας ἐθεραπεύθη ἐντελῶς, ἀλλὰ μολοντοῦτο, ὁ ἰατρὸς δὲν μὲ συμβουλεύει νὰ ἔλθω τώρα εἰς ταῖς μεγάλας ζέσαις καὶ εἰς σιάναις. Λέγει θὰ εἶναι προτιμότερον ἐδῶ εἰς τὴν ἑξοχὴν νὰ ἀναπαυθῶ ποῦ εἶναι τὰ πάντα καταπράσινα. Ὡς ἐκ τούτου σήμερον ἀναχωρῶ μεθ' ὅλης τῆς οἰκογενείας μου, ἥτις σὲ χαιρετᾷ, πλησίον τῆς λίμνης Starenberg, εἰς ἓν πολὺ ὠραῖον χωριολαί, καὶ ἀφοῦ ἐπὶ ὀλίγας ἑβδομάδας ἀναπαυθῶ, θὰ ἰδῶ ἂν εἶναι καιρὸς νὰ ἔλθω περὶ τὸν Σεπτέμβριον, ἢ νὰ τὸ ἀναβάλω διὰ τὴν ἐρχομένην ἀνοιξιν, περὶ τὸ Πάσχα θὰ ἰδῶ καὶ θὰ σοῦ γράψω. Μὴν τὸ διαδίδῃς ὅμως, διότι ἐπιθυμῶ νὰ σὰς τρομάξω.

Ταῦτα καὶ σὲ ἀσπαζομαι οἰκογενειακῶς

Ὁ Σὸς
N. ΓΥΖΗΣ

Y. Γ. Θὰ σοῦ στείλω μερικὰ Plakat, εἰθὺς ἄμα εὐρὼ εὐκαιρίαν.

Μόναχον, 15/27 Ἰανουαρίου 1894

Ἀγαπητὲ Λύτρα σὲ χαιρετῶ,

Μὲ μεγάλην μου λύπην ἀκούω τὴν χρηματικὴν κατάστασιν τῆς Ἑλλάδος, καὶ αἰσθάνομαι

ἐντροπὴν διὰ τὴν ἀγαπητὴν μου Πατρίδα. Ἦτο λοιπὸν πεπρωμένον οἱ υἱοὶ τῶν ἡμιθέων τοῦ 21 νὰ φέρωσι τὴν Πατρίδα μας εἰς τὸ σημεῖον νὰ μᾶς περιγεῖλῃ ὁ κόσμος καὶ μᾶς ὕβριξῃ ὡς ψεῦτες. Τί νὰ σοῦ εἰπῶ, Λύτρα, ἡ ψυχὴ μου λυπᾶται πάρα πολὺ δι' αὐτό.

Ἐγὼ καταγίνομαι ὅπως καὶ πάντα, καὶ μάλιστα ἔχω νὰ σοῦ ἀναγγεῖλω, ὅτι ἐσχάτως ἔλαβα μέρος εἰς ἓναν συναγωνισμὸν, εἰς τὸν ὁποῖον μεταξὺ 174 ἔργων ἔλαβα τὸ πρῶτον βραβεῖον. Τὸ χρηματικὸν ποσὸν ἦτο μόνον χίλια μάρκα, ἀλλὰ τὸ ἠθικὸν ἦτο μέγαλον, διότι μεταξὺ αὐτῶν ἦτο 21 λαμπρὰ ἔργα. Ἡ δίκη των ἔγινε ἀπὸ 6 ἑλλανοδίκας ζωγράφους εἰς τὴν Τρίσελτορφ. Ἐκεῖ ἀμέσως ἐξετέθησαν, καὶ κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν ἑλλανοδικῶν θὰ σταλοῦν καὶ εἰς ἄλλας καλλιτεχνικὰς πόλεις τῆς Γερμανίας, ἄρα θὰ τὰ ἰδοῦμε καὶ ἐδῶ. Ὁ θέμα εἶναι Μουσική, ὁμοιάζει δὲ μὲ τὸ Plakat τῆς ἐδῶ πρὸ δύο χρόνων ἐκθέσεως, τὸ ὁποῖον σοῦ ἤρρεσε, καὶ διὰ τὸ ὁποῖον εἶπες τῆς Οὐρανίας Νάζου, ὅτι οὐδεὶς ἐκ τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ Περικλέους ἔκαμε τοιοῦτον ἔργον εὐχαριστῶ, Λύτρα. Τὸ νῦν παριστᾷ τὴν Ἀρμονίαν. Ὅταν θὰ τυπωθῇ, θὰ σοῦ στείλω ἀντίτυπον, ἢ θὰ σοῦ τὸ φέρω ὁ ἴδιος. Ὡ χρηῖμα! πόσα μοῦ ὑστέρησες ἐκ τῆς ζωῆς μου, καὶ ἄλλοι συσσωρεύεσαι γιὰ νὰ σταταλοῦν σὲ καὶ τὸν πολῦτιμον χρόνον των. Ὡ! ἀναποδίαῖς τοῦ κόσμου. Θὰ ἔλθω! καὶ πρέπει νὰ ἔλθω... μοῦ πρέπει νὰ σὰς ἰδῶ νὰ ἰδῶ τὴν γῆν ποῦ τόσο ἀγαπῶ.

Πολλοὺς χαιρετισμοὺς εἰς σὲ καὶ τὴν οἰκογενεάν σου ἐκ μέρους τῆς Ἀρτέμιδος καὶ παιδιῶν μου.

Σὲ ἀσπαζομαι ὁ Σὸς
N. ΓΥΖΗΣ

Μόναχον, τῆ 21/2 Σεπτεμβρίου 1894

Ἀγαπητὲ Λύτρα,

Ἡμεῖς εἴμεθα ἀκόμη εἰς τὴν ἑξοχὴν, πλησίον τῆς λίμνης Starenberg, ὅπου ἤμαστον καὶ πέρσοι, καὶ τὴν ἐρχομένην Δευτέραν θὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς τὸ Μόναχον, ἐπειδὴ τὰ παιδιὰ πρέπει νὰ ἀρχίσουν τὸ σχολεῖον των. Ἐγὼ εἶμαι σήμερον εἰς τὸ Μόναχον διὰ διαφόρους κομισιόνας καὶ πρὸς τὸ ἑσπέρας θὰ ὑπάγω πάλιν ἔξω. Εἴμεθα ὅλοι καλὰ καὶ τὸ αὐτὸ εὐχομαι καὶ δι' ἐσᾶς ὅλους. Σήμερον σοῦ ἀπαντῶ εἰς τὴν ἐκ Τήνου 27 Ἰουλίου ἐπιστολήν σου.

Σὲ μακαρίζω ὅτι εἶσαι εἰς τὴν πατρίδα μας Τήνον, ἐκεῖ ὅπου μοσκοβολοῦν ὅλα, ποῦ εἶναι ὁ ὠραῖος καὶ καθαρός ἀνεμος, τὰ τρυγόνια, τὰ σταφύλια καὶ τὰ σῖκα κ.τ.λ. Ἐὰν εἶχα τὰ μέσα, Λύτρα, σὲ βεβαίω ὅτι θὰ ἤρχομουν κατ' εὐθείαν αὐτοῦ εἰς Τήνον καὶ εἶθε νὰ τὸ κατορθώσω.

Εἰς ποῖον μέρος ὅμως τῆς Τήνου εὐρίσκεισαι δὲν τὸ γνωρίζω. Εἶσαι εἰς τὴν Χώραν ἢ εἰς τὸν Πύργον εἰς τὰ πατρικά σου κτήματα; Καμιά φορὰ νὰ μοῦ τὸ γράψῃς διότι ἤμπορεῖ νὰ σοῦ ξεβροθάω.

Ταῦτα, ἀγαπητὲ μου Λύτρα, καὶ σὲ ἀσπαζομαι

Ὁ Σὸς
N. ΓΥΖΗΣ

Ἡ Ἀρτεμὶς ὡς καὶ τὰ παιδιὰ σὲ χαιρετοῦν.

Μόναχον, 3/15 Νοεμβρίου 1895

Ἀγαπητὲ μου ἀδελφὲ Λύτρα, σὲ ἀσπαζομαι.

Ἐκ τοῦ τηλεγραφήματος τὸ ὁποῖον ἔστειλα τὴν παρελθούσαν Δευτέραν εἰς τὸν Βασ. Νάζον, ἔμαθες ὅτι εὐρίσκεισαι εὐτυχῆς εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς οἰκογενείας μου.

Σήμερον σοῦ γράφω ὅτι ἐξακολουθῶ νὰ σὲ βλέπω εἰς τὸν σταθμὸν τῶν Μεγάρων, ὀλομόναχον καὶ κατασυγκινημένον, ἐξακολουθῶ νὰ σὲ λυποῦμαι, καὶ νὰ εἶμαι μὲ τὴν ἔννοιαν σου, μὴ ἐπαθῆς τι. Λάθος ἔγινε, ἔπρεπε νὰ ἔλθῃ καὶ ὁ Νικολάκης μαζί σου. Θὰ εἶμαι εὐτυχῆς διὰ λαβῶ καλὰς εἰδήσεις σας.

Εἰς ἐσὲ δὲν θέλω νὰ γράψω ὅπως καὶ εἰς τοὺς ἄλλους. Σὺ ἀγαπᾷς τὰ σύντομα. Τοῦτο μόνον. Τὸ ἀδελφικὸν σου παράπονον, τὸ ὁποῖον, χωρὶς νὰ τὸ θέλω, ἐγινόμουν ἀφορμὴ νὰ σοῦ ξεφεύγῃ ἀπὸ τὸ στόμα, τό: (Μὰ τί γίνηκες, Νικόλα), καὶ τοῦ ὁποῖου τὴν βαθεῖαν ἔννοιαν ἐννοοῦσα πολὺ καλὰ, ἂν καὶ σὰς ἐπείραξα ὅτι μὲ μαλώνετε. Αὐτὸ λοιπὸν ἀρκεῖ, καὶ δὲν θὰ τὸ ἀληθμονήσω ποτέ, εἰς αὐτὸ εἶναι ὅλα, εἶναι ἡ πατρικὴ ἀδελφικὴ καρδιὰ κ.τ.λ. Εἶναι ὁ Λύτρας μου, εἰς τὸν ὁποῖον χρωστώ τὸ πᾶν μου. Αὐτὸ τὸ γλυκύτατον παράπονον μοῦ τὸ ἔλεγαν ὅλοι ὅσοι μὲ ἔχουν μέσα-μέσα εἰς τὴν καρδιάν των.

Δοξάζω τὸν Θεὸν διὰ τὴν τόσην μεγάλην εὐτυχίαν τὴν ὁποίαν μοῦ ἐχάρισε, νὰ ἔχω φίλους, καὶ πρὸ πάντων σὲ, Λύτρα.

Τὴν σύζυγόν σου τὴν ὁποίαν ἐγνώρισα καὶ ἐξετίμησα ὡς ἑκτακτὸν σύντροφόν σου, τὴν χαιρετῶ καὶ τὴν εὐχαριστῶ ἐγκαρδίως διὰ τὰς περιποιήσεις τὰς ὁποίας μοῦ ἔκαμεν. Τὰ τέκνα σας ἀσπαζομαι

Ναί, Λύτρα μου, μὴ νομίσης ὅτι θὰ λησμονήσω τὴν πρὸς ἐμὲ ἀγάπην καὶ καλωσύνην σας.

Τοῦτο μόνον σήμερον, ἀλλὰ μὲ τὰ εἰλικρινέστερά μου αἰσθήματα

Ὁ ἀδελφός σου
N. ΓΥΖΗΣ

Μόναχον, τῆ 21/2 Ἰανουαρίου 1896

Ἀγαπητὲ Λύτρα,

Τὸ γνωρίζω ὅτι σὰς ἀμέλησα, ὅπως γνωρίζω καὶ ὅτι σὰς ἀγαπῶ, ἀλλὰ τὰ φέρνει ἔτσι, αὐτὸ

τὸ εἶδος τῆς ζωῆς τὸ ὁποῖον πρὸ πάντων ἡμεῖς ἐδῶ εἰς τὰς Εὐρώπας κάμνομεν.

Τὰ γράμματα τὰ ὁποῖα ἀπὸ διάφορα μέρη λαμβάνω καὶ εἰς τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ ἀπαντῶ, εἶναι ἐφέτος ἀκατανόητον πρῶγμα, καὶ γράμματα τὰ ὁποῖα ποσὸς δὲν μὲ ἐνδιαφέρουν, ἀλλὰ γιὰ νὰ φανῇ κανεὶς πῶς εἶναι κάπως ἀναθρεμένος, κάμνω τοῦ καθενὸς τὴν ὄρεξιν, καὶ τὴν ἰδικὴν σας, ὡς καὶ τὴν ἰδικὴν μου τὴν ἀναβάλλω αὐτὴ εἶναι ἡ πρώτη ἀφορμὴ, καὶ ἡ δευτέρα ὅτι καταγίνομαι νὰ φέρω τὴν ἐργασίαν μου εἰς σειρᾶν, ἥτις ἔνεκα τοῦ ταξιδίου μου καὶ τοῦ φορέματος ποῦ ἔκαμα αὐτοῦ, ἔμεινε ὀπίσω.

Καρότσα αἱ!! ἄλλος ἤμουν αὐτοῦ, καὶ ἄλλος ἐδῶ ἐδῶ πέρνω τὸ πρῶτὸ μαζί μου εἰς ἓνα χαρτὶ τυλιγμένο τὸ φαγάκι μου, καὶ πηγαίνω πεζὸς ἀπὸ κάτω ἀπὸ ἓναν σκοτεινὸν οὐρανὸν καὶ ὀμίχλην εἰς τὸ Atelier μου, καὶ μένω ἐκεῖ μέχρι τῆς 4^{ης} ὥρας, καὶ πάλιν κουρασμένος, πεινασμένος καὶ διψασμένος ἐπιστρέφω εἰς τὸ σπίτι. Πᾶν αἱ καρότσαις, τὰ λουκούμια, αἱ μασιτίαις, οἱ καφέδες καὶ τὰ γλυκά σας λόγια. Πᾶει ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη τέτοια πρῶγματα ἐδῶ τὰ εὐρίσκεισαι εἰς τὸν Καζαμία· καὶ πᾶν, πᾶν. Μὰ τί εὐμορφο ποῦ ἦτον ἐκεῖνο τὸ λάγιο τὸ ἀρνί.

Τὸ εἰς Ἀθήνας ὄνειρόν μου γίνεται καθ' ἡμέρα ὄνειρότερον· μόλις τὸ πιστεύω ὅτι σὰς εἶδα, καὶ μόλις σὰς εἶδα σὰς ἄφησα, καὶ ἂν δὲν εἶχα τὰς ἐφημερίδας, σὰς ὁποίας ἔγραψαν τότε ὅτι ἦλθα, δὲν θὰ τὸ ἐπίστευα. Μὰ τί εὐμορφο ὄνειρον! Ἀμ' ἐκεῖνο τὸ Γαλάτσι, ἓνα τέτοιο πρῶγμα δὲν πιστεύω νὰ ἔγινε εἰς αὐτὸν τὸν αἰῶνα.

Ὁ Λέφτς σὲ χαιρετᾷ ἐπίσης, εἶναι καλὰ καὶ καταγίνεται καὶ αὐτὸς εἰς τὸν Ὄρφέα του. Ἐχει καὶ τὴν κατσηγιάμερ του, ἐντούτοις πολὺ εὐχαρίστως ἐνθυμεῖται τὰς ὠραιότητας τῶν Ἀθηναίων, καὶ τῆς φιλοξενίας σας.

Νὰ μοῦ χαιρετᾷς ὅλους ὄσους ἐγνώρισα, καὶ ὄσους ἐρωτοῦν δι' ἐμὲ, νὰ μοῦ χαιρετᾷς τὸν ἥλιον τῆς Ἀθήνας, καὶ νὰ τοῦ εἰπῆς ὅτι ποτέ δὲν τὸν λησμονῶ, ὡς δὲν λησμονῶ καὶ τὰ τοῦ Παρθενῶνος.

Καυμένη Λύτρα, μοῦ ἔταξες ὅτι θὰ μὲ πᾶς 'στὰ Μέγαρα, εἰς τὸ Λαύριον, καὶ μὲ γέλασες.

Χαιρετῶ τὴν κυρίαν σου ὡς καὶ τὰ παιδιὰ σου ὅλα. Τὴν γειτόνισσά σου τὴν κυρα-Μαργαρίτα οἰκογενειακῶς. Ἐνθυμοῦμαι τόσο τὰ μακαρόνια καὶ τὸν χορὸν τῆς μᾶς, ὅσον καὶ τὴν ψαρόσουπα, καὶ τὰ παράπονα τῆς ἄλλης.

Σὲ χαιρετῶ καὶ πάλιν καὶ σοῦ εὐχομαι πᾶν ἀγαθόν.

Ὁ Σὸς
N. ΓΥΖΗΣ

Μόναχον, 20/1 Οκτωβρίου 1896

Ἀγαπητέ μου Λύτρα,

Ἔλαβα τὴν ἀπὸ 12 Σεπτεμβρίου ἐπιστολήν σου. Χαίρω ὅτι σοῦ ἔκαμε εὐχαρίστησιν ἡ φωτογραφία μου. Ἐπίσης χαίρω ὅτι με εἶχες μαζί σου εἰς τὴν Σμόρην καὶ ἐτρόγαμε κατιμέρια. Πάν τὰ χρόνια!! καὶ πάν, πάν, πάν! Εἶθε ὁ Θεὸς νὰ μᾶς κάμῃ νηούς, ἀλλὰ δὲν ἔμπορεῖ οὐτ' Αὐτός. Οἱ νόμοι Του εἶναι ἀμετάβλητοι καὶ γι' Αὐτὸν τὸν ἴδιον ἀκόμη. Εἶθε νὰ ξαναἰδῶμεν γιὰ νὰ τὰ εἰποῦμε. Πέρσι δὲν ἐπροφθάσαμε νὰ εἰποῦμε τίποτε, καὶ ὁ καιρὸς παρήλθε ὡς ἀστραπή. Τί εὐμορφα ποῦ ἦτον! Ἄμ' ἐκεῖνο τὸ Γαλάτσι, ποῦ ἔφυγες ἀπὸ τοὺς πρώτους διότι ἐφοβήθης τὴν ὕγρασία καὶ ἕστερα τὸ μετανίωσες καὶ ἤθελες νὰ ἔλθης παιζὸς εἰς προὔπαντήσάν μας; Πῶς τὰ θυμῶμαι ὅλα.

Τώρα καὶ ἓνα σπονδαῖον.

Ἔλαβα γράμμα παρὰ τοῦ αὐτοῦ γείτονός μου Δούκα, ὅστις μοῦ γράφει ὅτι ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν πωλεῖται ὁ οἶκος του, καὶ ὅτι ὁ ἀγοραστής ἐπιθυμεῖ νὰ γνωρίσῃ τὰς ἀπαιτήσεις μου, διότι πιθανόν νὰ ἀγοράσῃ καὶ τὰς δύο οἰκίας. — Αὐτὸ εἶναι ἓνα ζήτημα τὸ ὁποῖον μοῦ ἔβαλε τὸ μαχαίρι στὴν καρδιά. — Αὐτὴ ἡ μικρὰ γωνία τῆς γῆς μοῦ ἦτον τόσον ἀγία καὶ τὴν ἀγαπῶ¹, δι' ὅλους τοὺς καλλοὺς λόγους τοὺς ὁποῖους δύνασαι νὰ ἐνοήσῃς. Πάντοτε δὲ ἔλυπούμην ὅτι τὸ ἀγαπητόν μου αὐτὸ μέρος εἶχε τὴν ἀτυχίαν νὰ κτίζον οἱ γείτονες μεγάλους τοίχους πλησίον του, καὶ ἐπὶ τέλους νὰ τοῦ ἀφαιρέσουν τὸ φῶς, τὸν ἥλιον καὶ νὰ τὸ καταντήσουν ὡς τάφον. Ἡ θέσις του εἶναι καλὴ εἶναι εἰς κέντρον, καὶ ἂν εἶχε τὸ φῶς του, καὶ ἦτον καὶ τὸ σοκάκι καθαρότερον, (ὡς εἶδα τὸ βρωμίζον οἱ καλοὶ γείτονες) θὰ ἦμουν εὐτυχής, διότι ὡς εἶπα εἶναι εἰς κέντρον καὶ μολαταῦτα ἐντὸς αὐτοῦ εἶναι μεγάλη ἡσυχία. Ἐὰν τώρα ὁ ἀγοραστής τοῦ Δούκα κτίσῃ οἶκον μεγαλήτερον, ἕως εἰς τὸ σοκάκι, τὸ ὁποῖον εἶναι πολὺ πιθανόν, τότε ἡ ἀγαπητὴ μου αὐτὴ γωνία θὰ γίνῃ ὡς ὁ Τάρταρος, κατεστράφη, καὶ τὸ Atelier δὲν ἔχει πλέον καμίαν ἀξίαν. Τί νὰ κάμω λοιπόν; Λύτρα, σὲ θδεώρησα πάντοτε ἀδελφόν μου, κάμω λοιπόν σὲ παρακαλῶ με ὅλα μου τὰ ἀδελφία ἓνα συμβούλιον καὶ γράφετέ μου τί νομίζετε ὅτι εἶναι προτιμότερον νὰ κάμω, καὶ πληροφορηθῆτε ποῖαν ἀξίαν ἔμπορεῖ νὰ ἔχῃ καὶ γράφετέ μου εὐθὺς τὴν ἰδέαν σας, — διότι πρέπει νὰ ἀπαντήσω εἰς τὴν ἐρώτησιν τοῦ Δούκα. — Πέρσι ποῦ ἦμουν αὐτοῦ μοῦ ἐπρόσφεραν νὰ ἀγοράσω τὸν

¹ Γράφει διὰ τὴν πατρικὴν του οἰκίαν, ἡ ὁποία εὐρίσκειται εἰς τὸ βάθος ἐνὸς μικροῦ ἀδιέξοδου δρόμου εἰς τὴν ὁδὸν Θεμιστοκλέους δεξιᾶ, ὀλίγον πρὶν φθάσωμεν εἰς τὴν ὁδὸν Ἀκαδημίας.

οἶκον τοῦ Δούκα δὲν μοῦ ἦτον δυνατόν, διότι δὲν ἔχω. Θὰ ἐγένετο βεβαίως ἓνα ὄραϊον κτήμα, καὶ θὰ ἔσωζα τὴν πατρικὴν μου γῆν. Ὑπομονή. Ὁ Θεὸς ἄς συγχωρέσῃ.

Ἡ αἰτία αὐτὴ μοῦ ἤνοιξε παλαιὰς πληγὰς καὶ με ἐμελαγχόλησε καὶ παιδεύω καὶ σᾶς.

Ὡς σοῦ ἔγραψα ἀπὸ τὴν ἔξοχὴν ποῦ ἐπήγαμε ὅπως ἐξουρασθῶμε ὀλίγον, ἔβρεχε, ὅλο ἔβρεχε, καὶ βρέχει ἀκόμη καὶ ἐδῶ ἄθλιον καλοκαίρι. Τώρα ἀρχίζουν ὀμίχλαι ἄς πάῃ εἰς τὸν διάβολο.

Λοιπόν, Λύτρα, σᾶς χαιρετῶ μετὰ τῆς οἰκειότητος σου, ὡς πράται καὶ ἡ κουμπάρα Ἄρτεμις.

Ὁ Σὸς

N. ΓΥΖΗΣ

Μόναχον, 15/27 Ἰουλίου 1896

Ἀγαπητέ Λύτρα,

Ἔλαβα τὸ γράμμα σου, χαίρω ὅτι εἶσθε τώρα καλά, καὶ ὅτι αἱ τρικυμῖαι σου ἦτον περαστικαί. Αὐτὰ ἔχει ὁ κόσμος, Λύτρα. Ἐμαθα ὅτι δὲν θὰ ὑπάγῃς εἰς τὴν Τήνον, γιατί ἔχετε μετακόμισιν ἓνα πουλάκι ἦλθε καὶ μοῦ τὸ εἶπε. Λυποῦμαι δι' αὐτό, διότι εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ ἀναλαμβάνετε ἐκεῖ ὅλοι σας, εἰς ἐκεῖνο τὸν εὐλογημένο τόπον ποῦ καὶ τὸ κριθαρένιο ψωμί ἀναστένει. Ὅταν θὰ συνδέσετε τὴν Ἑλλάδα μετὰ τὴν Εὐρώπην διὰ τοῦ σιδηροδρόμου σας, θὰ κατακυλώ καὶ ἐγὼ με ὅλο τὸ σὸί μου κατ' εὐθείαν, διὰ τὴν Τήνον σας. Πολὺ ἐλυπήθηκα ποῦ δὲν τὴν εἶδα πέρσι ποῦ ἦμουν αὐτοῦ. Μὰ ἦμουν πράγματι αὐτοῦ; ἐγὼ ὁ ἴδιος; νὰ μὴν ἦτον ὄνειρον;!! Τί εὐμορφο ὄνειρο!! ἀλλὰ δὲν με ἀφῆσε ἡ τόσον μεγάλη καλωσύνη τοῦ ἀνθρώπου, νὰ ἴδῶ τὸν τόπον μου, τὸν ὄραιότατόν μου τόπον.

Προχθὲς Σάββατον ἐκλείσαν καὶ ἐδῶ τὴν Ἀκαδημίαν καὶ αὐτὰς τὰς ἡμέρας θὰ ζητήσω κατοικίαν εἰς τὴν ἔξοχὴν, ὅπως ἐξουρασθῶ καὶ ἐγὼ ὀλίγον ἀπὸ τὰ βάρσανα, καὶ ἔμπορῶ νὰ ἀνθέξω εἰς τὸν ἐρχόμενον χειμῶνα, ὅστις εἶναι τόσον μακρὸς καὶ σκληρός. Ἡ ἰδικὴ μου ἐργασία ἐπῆγε ὡς καὶ πάντα πολὺ ἀργά ὀλίγα ἐξέτελεσα. Ἡ ἐκ 40 περίπου μαθητῶν σχολῆς μου κατατρώγει καιρὸν καὶ δύναμιν, ἔτσι ἦτον γραφτὸ νὰ γίνω πρὸς τιμὴν μας μὲν καθηγητής, ἀλλὰ καὶ συγχρόνως νὰ μὴν ἔχω ἐκ τοῦ πολυτίμου μου χρόνου παρὰ ὀλίγιστόν τι ἐπεθύμουν καὶ ἐγὼ νὰ ἐπιτελέσω ἔργα, πλήθος ἰδέας αἱ ὁποῖαι μοῦ κατακαίουν τὴν καρδιά. Ἀναθεματισμένε παρὰ!...

Λύτρα, σὲ παρακαλῶ ἂν δὲν ἐπῆρες ἀκόμη τὸ μέρισμά μου ἀπὸ τὴν τράπεζαν, ἂν εἶσαι εἰς τὰς Ἀθήνας, λάβε σὲ παρακαλῶ τὸν κόπον καὶ παραλάβε τα καὶ ἂν ἔχῃς ὁ ἴδιος ἀνάγκην αὐτῶν κράτῃσέ τα, ἂν ὄχι, τότε δῶσε τα τοῦ

Ματθαίου ἢ τῆς Μαργέτας ὅπως ἀρχίσῃ τὸν τάφον τῶν Γονέων μου.

Τὸ ἀναμνηστικὸν μετάλλιον τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων ἔλαβα, μοῦ τὸ ἔφερεν ἡ κυρία Πούσβαλτ μοῦ ἤρесе ἡ ἰδέα σου πολὺ, καὶ χαίρω ὅτι εἶχαμεν περίπου τὴν αὐτὴν σκέψιν.

Με πρώτην εὐκαιρίαν θὰ σοῦ στείλω καὶ ἐγὼ ἐν ἀντίτυπον τοῦ διπλώματος, καὶ ἄλλο ἐν διὰ τὸ Atelier μου... Ἀλλὰ, τί Atelier! ἔμαθα ὅτι ἐπωλήθη τοῦ γείτονος μου Περσηνιά τὸ σπίτι, καὶ βεβαίως περιμένει κακὴ τύχη τὴν ἀγαπητὴ μου καὶ ἀγίαν γωνίαν, ἄχ παρὰ τί σκληρὸς ποῦ εἶσαι!

Λύτρα, ὁ κ. Σκόκος μοῦ ἔστειλε δύο φωτογραφίας τῶν ἔργων σου, ὅπως τὰς δῶσω ἐδῶ καὶ κάμωσι cliché καὶ τυπώσῃ εἰς τὸ ἡμερολόγιόν του. Ὁ τεχνίτης μοῦ εἶπεν ὅτι δὲν θὰ γίνουν καλά ἐπειδὴ αἱ φωτογραφία εἶναι ἀδύνατοι καὶ στραβαί. Δὲν ἔχεις τάχα φωτογραφίας ἄλλων σου ἔργων; στείλατέ μου γρήγορα ὅπως τὰς παραγγείλω. Μὴ με ἀφήσῃς μοναχό, θέλω τὴν συντροφιά σου, μόνος μου θὰ ἐντρέπωμαι.

Τὴν κυρίαν σου ὡς καὶ τὰ τέκνα σου χαιρετῶ ὡς κάμνει καὶ ἡ Ἄρτεμις καὶ τὰ παιδιά μου, σὲ δὲ ἀσπάζομαι καὶ μένω

Ο ΝΙΚΟΛΑΣ

Μόναχον, 5 Αὐγούστου 1898

Ἀγαπητέ Λύτρα,

Ἡ γλυκεῖά μου παρηγοριὰ εἶναι ὅτι ἔχω παιδιά, οἰκογένειαν ἣτις με κάμνει εὐτυχὴ καὶ ὅτι καταγινόμενος σπονδαῖον καὶ φιλοσοφῶν εἰς τὴν Τέχνην μας τὴν ὄραϊαν, εὐρίσκομαι εἰς σημεῖον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον δύναμαι τοῦλάχιστον νὰ βλέπω ὅτι ὄραϊον καὶ μεγαλοπρεπὲς ἔχει τοῦτος ὁ κόσμος, ὅτι ὄραϊον καὶ μεγαλοπρεπὲς ἐξέτελεσε νοῦς ἀνθρώπου, καὶ δύναμαι με πεποίθησιν νὰ εἶπω ὅτι καὶ αὐτοὺς τοὺς μεγαλοφυεῖς προπάτοράς μας Ἑλληνας, τοὺς μεγάλους καλλιτέχνας ἐνοῶ, καὶ αἰσθάνομαι ἤδη, καὶ θεωροῦμαι κατὰ τοῦτο εὐτυχής. Καὶ ἀπὸ ἠθικῆς ἀμοιβᾶς εἶμαι γεμάτος· οἱ καλλιτέχναι με σέβονται. Ἴσως δὲν θὰ νομίζεις ὅτι δὲν εἶχα λόγον νὰ σοῦ φλυαρήσω τὰ ἀνωτέρω, ἀλλὰ τοῦτο τὸ ἔκαμα μόνον διὰ νὰ σὲ παρηγορήσω ὡς φίλον μου, ὅτι ἄλλο τι δὲν κατῴρθωσα νὰ κάμω. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον κινεῖ τὸν κόσμον δυστυχῶς δὲν ἔμουν ἄξιος νὰ ἀποικήσω, δὲν ἔμουν εἰς ὅλην μου τὴν ζωὴν διόλου πρακτικὸς, μόνον ὑπερήφανος καὶ ντροπαλός, δὲν ἐκαταδέχθηκα οὔτε νὰ παρακαλέσω ἢ ἐνοχλήσω ἢ κολακεύσω ἢ δωροδοκήσω, ὡς κάμνει ὅλος ὁ κόσμος. Καὶ ἐνῶ ἄλλοι κατώτεροί μου διὰ τῶν μέσων αὐτῶν ζοῦν ἀνέτως καὶ ἔμποροῦν καὶ κινουῦνται, ὁ φίλος σου Νικόλαος ἔξακολουθεῖ νὰ ζῇ ὡς παιδί στενοχωρημένο, ὡς παιδί ὄραϊον εἰς τὰ ξένα.

Νὰ μὴ λυπηθῆς δι' αὐτὸ διόλου, Λύτρα μου,

διότι ἐλπίζω ἐλπίζω εἰς τὸν Θεὸν ὅτι θὰ ἀξιωθῶ νὰ ἴδῶ καὶ αἰσθανθῶ τὸν ἑαυτὸν μου ἕσυχον. Εἶθε.

Τὴν μεγάλην εἰκόνα τὴν ὁποῖαν ἔχω παραγγείλει ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν ἐδῶ, δὲν ἐτελείωσα ἀκόμη. Ἐλπίζω, ἀφοῦ μετὰ ἓνα μῆνα ἐπιστρέψω ἀπὸ τὴν ἔξοχὴν ποῦ θὰ ὑπάγω αὐτὰς τὰς ἡμέρας μετὰ τὴν οἰκογένειάν μου, ὅτι ἐντὸς ὀλίγου θὰ τελειώσω. Εἶμαι πολὺ κουρασμένος καὶ θεωρῶ καθήκον μου νὰ ἀναπαύσω τοῦλάχιστον ἐπὶ τρεῖς-τέσσαρας ἑβδομάδας τὸν φίλον σου Νικόλαν, τὸν ὁποῖον κατεκούρασεν ἡ φιλοτιμία νὰ εἶναι καὶ δάσκαλος καὶ καλλιτέχνης καλός. Συγγνώμην!

Ἡ Ἄρτεμις ὡς καὶ τὰ τέκνα μου εἶναι καλά καὶ σὲ χαιρετοῦν ὡς καὶ τὴν οἰκογένειάν σου. Τὸ ἴδιον κάμνω καὶ ἐγὼ καὶ σὲ ἀσπάζομαι

Ὁ Σὸς

N. ΓΥΖΗΣ

Μόναχον, 12/24 Μαρτίου 1899

Ἀγαπητέ Λύτρα,

Ἔλαβα τὸ γράμμα σου χαίρω ὅτι εἶσαι καλά. Σὲ εὐχαριστῶ ὅτι ἐφρόντισες νὰ λάβῃς τὸ μέρισμά μου ἀπὸ τὴν Ἑθν. Τράπεζαν. Δῶσε σὲ παρακαλῶ εἰς κάθε μου ἀδελφί ἀπὸ 50 δραχ. καὶ εἶπέ τους νὰ με συγχωρήσουν ὅτι τοὺς ἄργησα τὸ νέον ἔτος τὸν μισομαῖ των.

Ἐγὼ καταγίνομαι εἰς τὴν μεγάλην μου εἰκόνα, τὴν ὁποῖαν πρέπει νὰ ἔχω τελειωμένην εἰς τὰς 20 Μαῖου, διότι θὰ τὴν στείλω εἰς τὴν ἐδῶ καλλιτεχνικήν. ἔκλεισιν. Ἐννοεῖς εἰς ποῖαν συγκήσιν εὐρίσκομαι, ἐργάζομαι ἀδιακόπως καὶ ἐπειδὴ ζητῶ νὰ σκέπτομαι καὶ νὰ αἰσθάνομαι ἀδικαίως, εἶμαι τρομερῶς κουρασμένος· ἄχ, ἂν ἔμπορῶσα ἀφοῦ τὴν παραδώσω νὰ εἶρεχα ἐκεῖ στὴν Τήνον μας νὰ κάθωμαι σ' ἓνα περιγιάλι καὶ νὰ ἐξουρασθῶ, νὰ ζήσω. Σὲ βεβαίω ὅτι πολεμῶ πόλεμον ὄχι σὺν τὸν ἰδικόν σας, ἀλλὰ ἀντέχω μέχρι τελευταίας πνοῆς στὸ ταμποῦρι μου, πρὸς δόξαν τῆς σημαίας μου. Μοῦ γράφεις ὅτι ἦλθεν ἓνας μεσίτης καὶ σὲ ἔβαλε νὰ με ἐρωτήσῃς ἂν πωλῶ τὸ σπίτι μου. Τὸ πατρικόν μου ἔκαμε εἰς τὴν ζωὴν μου πάντοτε μεγάλην ἐννοιαν, καὶ με ἔλυπούσε ἡ τύχη του, γιατί τάχα νὰ εὐρεθῆ εἰς τὸ σημεῖον ποῦ εὐρίσκειται καὶ μόλα ταῦτα, Λύτρα, τὸ γνωρίζεις ὅτι τὸ ἀγαπῶ. Μὲ ἐνδιέφερε μόνον τοῦτο νὰ ἐγνωρίζω, τί εἶναι δίκαιον νὰ μοῦ προσφέρῃ ὁ ἐνδιαφερόμενος. Τί δηλαδὴ μοῦ προσφέρουν δι' αὐτὸ τὸ σπίτι. Ἡ θέσις του τὸ γνωρίζω ὅτι δὲν ἔχει καμίαν

ἀξίαν, και μολοντοῦτο ἡμπορεῖ νὰ ἔχη και κα-
λην ἀξίαν διότι ὁ ἀγοράζων αὐτό, θὰ ὠφελῆθῃ
βεβαίως τοῦ δρομίσκου, συνδέων αὐτὸ μετὰ τοῦ
γειτονικοῦ. Ἐπειδὴ λοιπὸν δὲν γνωρίζω ποσῶς
πῶς εἶναι αὐτοῦ αἱ τιμαὶ τῶν σπιτιῶν και τῶν
οἰκοπέδων, δὲν δύναμαι ποσῶς νὰ ἀποφανθῶ
και πόσον τὸ πωλῶ θὰ τὸ συλλογισθῶ ὅμως
ἐὰν μοῦ προσφέρουν καλὴν τιμὴν διὰ 2-3
χιλιάδες δραχμὰς οὔτε λόγος νὰ γίνῃ διότι ἢ
ταῖς ἔχω αὐταῖς ἢ δὲν ταῖς ἔχω και αὐταῖς, μοῦ
εἶναι τὸ ἴδιον. Ἐμένα τὸ σπιτάκι αὐτὸ μοῦ
ἐκόστισεν ἄνω τῶν 12 χιλιάδων ἀπ' ἐκεῖνα τὰ
χρόνια.

Θὰ ἦτον βεβαίως ἀπλουστερά ἢ λύσις αὐτοῦ
τοῦ προβλήματος ἐὰν εἶχα ἐγὼ νὰ ἀγοράσω
τὸ γειτονικὸν ἀλλὰ μέχρι τῆς σήμερον δὲν θέλει
νὰ με βοηθήσῃ ἢ τύχη.

Ἐὰν τὸ πατρικὸν μου σπιτάκι τὸ ὁποῖον
εὑρίσκεται εἰς ἀτυχῆς σημεῖον τῆς πόλεως, δὲν
πωληθῆ ὅπως τὸ πρέπει, δὲν κερδαίνει διόλου,
ἐλπίζω νὰ τὸ κάμω ἕνα μουσεῖον Γύζη, και ἂν
δὲν ἔχη τὸν ἥλιον ἀρκετὸν, ἐντοῦτοις ἐλπίζω ὅτι
θὰ φέγγῃ ἀρκετά, και μάλιστα ἀφοῦ οἱ ἄνθρω-
ποι τὸ νοιώσουν.

Λοιπὸν δὲν τὸ πωλοῦμε, ἀλλὰ μᾶς ἐνδιαφέρει
νὰ μάθωμε πόσον μᾶς προσφέρουν.

Χαῖρε, Λύτρα. Εἶθε ὁ Θεὸς νὰ μᾶς ἀξιώσῃ
νὰ ξαναἰδωθῶμεν, τότε θὰ σὲ πάρω και θὰ
πάμε εἰς τὴν Τήνη μας και μοναχοὶ και ἡσυχὸι
θὰ τὰ εἰποῦμε ὅλα.

Εἴμεθα ὅλοι καλὰ και σὲ ἀσπαζόμεθα.

Ὁ Σὸς
N. ΓΥΖΗΣ

Η ΒΛΑΧΟΥΛΑ

Δημοτικὸ τραγούδι τοῦ χοροῦ και τοῦ δρόμου

p Μετρίως

Βλα - χού - - - - - λα - νέρ ὁ - θό - - - - - λα -

γε - νά - ἀ - πό - - - - - ψη - λή - ῥα - χού - λα, - κί -

βλά - χος - - - - - κα - (μπό! - μπό! - μπό! - - - - - γκέ! - γκέ! - γκέ - - - - - ἄ! ἄ!

mf

ἄ!) κί - βλά - χος - - - - - κα ρα - - - - - μό - - - - - νε

ff

νε κα - ρα - μό - - - - - νε - - - - - νε

Η ΒΛΑΧΟΥΛΑ

- Βλαχούλα νερὸβόλαγε
νὰ πὸ ψηλὴ ῥαχούλα,
κι' ὁ βλάχος καραμόνεβε
ψηλὰ στὸ μετερίζι.
- 5 Βλαχούλα μ', ποῦθε νερχεσιαί;
καὶ μ' ποῦθε κατεβαίνεις;
— Νὰ πὸ τὴ μάννα μ' ἔρχουμαι,
στὰ πρόβατα πααίνω.
- 10 Πάω ἀλάτι και ψιμί,
τσιροῦχια τοῦ τσιοπάνη.
— Μπρὲ θηλυκὸ νταζιέδικο,
μπρὲ θηλυκὸ ζιαλήμι,
μπρὲ γὰ ῥοβόλα κατὰ δῶ
μπρὲ γὰ ῥα πὸ τὴ στάνη.
- 15 Νὰ φᾶς, οὐρέ, μανόγαλο,
νὰ φᾶς, ῥέ, κουσιουμάρι.
Να πιῆς, οὐρέ, τυρόγαλο,
και γάλα χωρὶς τρίχα.
- 20 Νὰ φᾶς κουλάστρα πυχιερή,
στάλη και ξεροτύρι.
Και γεριμέζι ὄμορφο,
ὄμορφοκαμωμένο.
Μουτζήθρα πὸ τὴ στάνη μου,
και πύχτρα μπουμπουτένια.
- 25 Νὰ φᾶς οὐρέ βραστογαλιά,
νὰ φᾶς, οὐρέ, μπαζίνα.
Νὰ ἰδῆς, οὐρέ, τὸ λάγι-ἀρονί
τὴν ἄσπερη τὴν προβάτα.
Νὰ ἰδῆς και τὴν ἀράπα μου
- 30 τὴν ξιακουσμένη σκύλα.
— Οὐρέ, βλάχε, καράβλαχε,
ῥέ μαυρολυγδομούρη,
οὐρ' τεῖνε φτοῦνα ποῦ μοῦ λιές,
ἐφτοῦνα ποῦ μοῦ κρένεις;
- 35 Νὰ ῥοβολήκω κατὰ φτοῦ
νὰ ρθῶ κατὰ τὴ στάνη;
Ξιέρεις τὸ ποιὰ εἶμη ἐγὼ
πὸ ποιὰ σειρὰ κρατιέμαι;
Ἐγὼ εἶμη ἢ τσιούπρα τοῦ Ρουσιὰ
- 40 τάνηψι τῆς Ζιαχάρως,
πᾶχω τὰ χίλια πρόβατα,
τὰ πεντακόσια γίδια.
- Οὐρ' τί τσιμπ(ου)νάει τὸ θηλυκὸ
τὸ διαλοσπαρμένο!...
- 45 Οὐρὲ τὸ διαλοσπαρμα
τὸ διαλογεννητούρι;
Γιὰ τήραξιε κακόμοιρο
μὴ μπᾶς και εἰν' ἀλήθεια!...
- 50 Οὐρὲ παιδί μ' καλόπαιδο,
μπρὲ θηλυκὸ παρμένο,
ἔλα μου δῶ κοκκόρω μου,
νεραῖδοζυγισμένη.
Μπρέ, γὰ ῥα δῶ και σίμωσιε
νὰ ῥωτοβαρεθῶμε.
- 55 Νὰ γκλείνουμε τὰ τζίνουρα
ζιερβόδεξια τὰ μάτια,
και νὰ σιοῦ λιέω και νὰ μοῦ λιές,
και πάλι νὰ σιοῦ λιέω.
Νὰ ξεροκαταπίνουμε
- 60 νὰ ξερολαχταρᾶμε,
χωρὶς νὰ μουρταρέψουμε,
χωρὶς νὰ δαγκωθοῦμε!...
- Μὰ ὄχι, και τὸ χάιδεμα,
πρέπει, πουλί μου, πρέπει.
- 65 Μὰ σιάματι κένα φιλι
δὲν πρέπει νὰ φιλιώνται,
κειὰ τὰ πουλιά ποῦνε μαζί,
ἐκειὰ τὰ περιστέρια;
- Δὲ μπᾶς ἀπ' κεί ποῦ ἔρχουσιαν
- 70 δὲ μπᾶς καταδιαδίου...
— Τί λιές διαλοζιάγαρο
ῥ' δὲ νοιώθεις ἀπὸ δαῦτα;
Γιὰ κᾶνε πῶς και δὲ μουτζς,
κι' ἀπὲ σιὲ πᾶν' ἢ γκλίτσια.
- 75 Σὲ πᾶνω φτοῦκα τώρα δᾶ,
πῶς πᾶνω τὴ μιλιῶρα.
Και σιὲ πετάω ἐδῶ πᾶ,
και κᾶνω κατὰ πέρα.
Πάνου στὸ Κιόσι στὴ σπηλιὰ
- 80 στὸ Ζιάστανο στὴ Γράβα,
και χάνουμαι στὸ Μπαρναβό,
και κεί σιὲ λογαριάζω.
Κι' ἀπ' ἄς τὸ μάθη κι' Ἀγγελῆς
κι' ὁ γέρο-Σιακαράκας.

Τὸ τραγούδι, ἡ *Βλαχούλα*, εἶνε πολὺ γνωστόν εἰς τὴν Πελοπόννησον, Στερεάν, Θεσσαλίαν, Ἠπειρὸν καὶ Μακεδονίαν. Ἐννοεῖται, μὲ μερικὰς παραλλαγὰς εἰς τὸ ποιητικὸν μόνον μέρος. Εἶνε ἀπὸ τὰ τραγούδια ἐκεῖνα, ποὺ τραγουδοῦν στὸ χορὸ καὶ στὸ δρόμο ἢ καὶ τὰ μεταχειρίζονται ὡς ἐπαρδόν, (*πιστρόφια, γυρίσματα*), στὸ τέλος ἐκάστης μουσικῆς περιόδου, τραγουδιῶν τοῦ *τραπεζιοῦ*, τῆς *τάβλας* ἢ *καθιστά*. Χορευεῖται δὲ κατὰ πολὺν διάφορον τρόπον, κατὰ τὸν ρυθμὸν καὶ κατὰ τὴν τάξιν τῶν χορευτῶν, ἀπὸ τὰ ληθητὰ (*ἀρβανήτικα, τσαμίκα*), καὶ τὰ συρτὰ χορευτικὰ τραγούδια. Οἱ χορευταί, ἀπλώνουν πλάγια τὰ χέρια, ὥστε, τὸ δεξιὸ χεῖρ τοῦ καθενὸς νὰ φθάσῃ, ἀπλωμένο, ἀπὸ τὸν ἀριστερὸν ὡς τὸν δεξιὸν ὄμιον τοῦ δεξιοῦ τοῦ χορευτοῦ καὶ τὸ ἀριστερὸν, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον, ὡς τὸν ἀριστερὸν ὄμιον τοῦ ἀριστεροῦ τοῦ χορευτοῦ. Καὶ χορεύουν, κἀμνοντας τρία βήματα πρὸς τὰ ἔμπροσθ (τὸ τρίτον πεταχτὸ καὶ λίγο ἀνοικτότερον μὲ κἀμψιν, (*τσάκιασμα*), πρὸς τὰ ἔμπροσθ τοῦ δεξιοῦ γόνατος, καὶ συγχρόνως ἕψωσιν καὶ στῆριξιν τοῦ ἀριστεροῦ, ὥστε νὰ σχηματίσῃ τοῦτο σχῆμα Χ μὲ τὴν κνήμην (*καλάμι*) τοῦ δεξιοῦ), καὶ τρία ὀπισθεν. Θὰ διετηροῦντο δὲ οἱ χορευταί εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν, *χωρὶς νὰ φέρουν γύρω*, ἐὰν δὲν ἔκαμναν τὸ τρίτον βῆμα, πρὸς τὰ ἔμπροσθ,

ΣΗΜ. Στίχ. 1-5. *νέροβόλας* = κατέβαινε. — *καρμόνεβε* = παραμόνεβε, παραφύλαττε. — *μετροῖσι* = μέρος περιβλεπτον, σκοπιὰ.

Στίχ. 5-10. *πρόβατα* καὶ *πράτα* (ἴδιος ἐν Ἠπειρῷ καὶ Στερεῷ) = ἀντὶ πρόβητα. — *Πᾶσι ἀλάτι*... Ἀπὸ τῆς 15 Ἀπριλίου ἕως τῆς 20 Ἰουνίου, οἱ ποιμένες, ἂν μὲν εὐρίσκονται εἰς παραθαλάσσιον μέρος, ποτίζουν τὰ ποιμνία τῶν θαλάσσιον ὕδαρ, ἐὰν δὲ εἰς ὄρειον, θέτουν κάθε τόσο, ἐπάνω εἰς πλάκας, τριμμένο ἀλάτι, ἀπὸ τὸ ὁποῖον τρώγουν τὰ πρόβητα, *ἀρμυρίζονται, ἀλατίζονται*. Καὶ τοῦτο κἀμνον διὰ νὰ νοστιμῆν τὸ κρέας, τὸ γάλα καὶ τὰ ἐκ τοῦ γάλακτος παραγόμενα. Ἐπομένως ἡ *βλαχούλα* ἐκόμιζε τὸ ἀλάτι διὰ τὸ ποιμνικὸν αὐτὸ ἔθιμον.

Στίχ. 10-15. *πιαζέτικο* καὶ *πιαζέτικο* = φρέσκο, τῆς ὥρας. — *ζαλιῆμι*, καὶ κοινότερα: *ζαλιάρικο*. Λέγεται ἴδιος ἐπὶ ὥρας γυναικός, ποξενούσης μὲ τὴν καλλοιὴν τῆς *ζάλην*, μέθην. Ἐξ οὗ καὶ ἡ δημ. ἐπαρδός:

Ζαλιάρικο, ζαλιάρικο,
μικρὸ καὶ σκανταλιάρικο...

Στίχ. 15-20. *μανόγαλο* = τὸ πρῶτο-πρῶτο, πρῶτιμον γάλα τὸ ὁποῖον ἀλλέγον ἀπὸ τὰ πρόβητα πρὶν ἀρχίσουν ταῖτα νὰ θηλάζονται. — *κουσιμαῖρι* = τὸ φραγντόν, *μαγρέμα*, τὸ ὁποῖον κατασκευάζουν, ψήνοντες ἢ *πυρᾶζοντες* ὁμοῦ, ζυμίσμενον νεοπικτον ἀνάλατο τυρὶ, μὲ βοῦτυρον, ἀλεύρι καὶ κτυπητὰ αἰγία. — καὶ *γάλα χωρὶς τρεῖχα*. Τοὺς ποιμένας, ἐπισκέπτονται εἰς τὴν *στάλην* μὴ ποιμένες, *ζυνολάτες*, διὰ νὰ φάσῃ γάλα. Διότι δὲ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἐπισκέπτας αὐτοὺς, εἶνε συχνότεροι: καὶ πολλὸ ἀπατητικοί, διὰ τὸ τοὺς κόψουν τὸ σῆρε *κέλα* οἱ ποιμένες, μετέρχονται τὸ ἐξῆς διαβολικὸν μέσον. Διότι

ἀνοικτότερον. Τὸ εἶδος αὐτὸ τοῦ χοροῦ εἶνε Ἠπειρωτικόν. Ὀνομάζεται δὲ ὁ χορὸς του, *μαζωχτὸς ἢ κουνητὸς*. Κἀμνον χορῆσιν αὐτοῦ πολὺ σπανίως, καὶ μάλιστα περὶ τὸ τέλος τῆς διασκέδασης, ὅταν εὐρίσκονται εἰς μεγάλην εὐθυμίαν, διὰ νὰ *γέλασων*, νὰ *χορατέψων*, ὅπως λέγουν.

Ἦκουσα τὸ τραγούδι αὐτὸ, χορευόμενον ἀπὸ ποιμένας, εἰς τὸ χωριὸν Ἀγριομαζὶ τῆς Νεμέας. Εἰς τὸν δῆμον αὐτόν, ὡς καὶ τοὺς δήμους Στυμφαλίας, Φενεοῦ καὶ ἐν γένει τὰ ὄρεινα μέρη τῆς Κορινθίας, εἶνε ἐγκατεστημένα, ἀπὸ χρόνων, κλείσται ὅσαι ποιμνικαὶ οἰκογένειαι ἐκ τῆς Στερεᾶς. Οἱ ποιμένες οὗτοι, ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου μέχρι Ἀπριλίου, (Ἀγιοργιοῦ), κατέρχονται καὶ παραχειμάζουν εἰς διάφορα μέρη τῆς Καλαβρίας καὶ Τροιζινίας. Τοὺς ὀνομάζουν δέ, διακριτικῶς, οἱ καθ' αὐτὸ Κορινθιοί, *καραγγούνηδες* ἢ καὶ *βλάχους*. Ἡ παρατηρουμένη λοιπὸν γλωσσικὴ προφορὰ εἰς τὸ ἀνωτέρω ἄσμα, ἢ ὅποια δὲν εἶνε καθόλου Πελοποννησιακὴ, πρέπει νὰ ἀποδοθῆ εἰς τοὺς ἀνὰ τὰ διάφορα ὄρεινα τῆς Κορινθίας μέρη διεσπαρμένους Στερεολλαδίτας, *Ρομμελιώτας*, οἱ ὅποιοι διατηροῦν ἀκέραια, ὄχι μόνον τὸ γλωσσικὸν τοὺς ἰδιώμα, τὰ ἦθη, ἔθιμα καὶ τὸν βίον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ ἀκόμη τὸ ποιμνικὸν καὶ ὄρεινόν ἔνδυμα τοῦ Στερεολλαδίτου.

ΘΕΟΔ. Δ. ΚΑΗΡΟΝΟΜΟΣ
ΒΑΛΤΕΤΣΙΩΤΗΣ

τόχων οὐ κακὸ γὰρ τὰ πρόβατα (πρόβητα) νὰ τοὺς ποῦν *καταφάνερα* νὰ μὴν *ξανάρθων*, γιὰ τοὺς *λυγοστύον* τὸ γάλα, ῥίπτουν εἰς τὸ γάλα, ποὺ τοὺς προσφέρουν, τρεῖχας ἀπὸ οὐρανὸν ἀλόγου ἢ ὄνου, εἰς λεπτότατα τεμάχια κομμένας. Τὸ ἀναμειγμένον οὕτως ἐκεῖνο γάλα, προκαλεῖ εἰς τὸν πίνοντα αὐτό, ἔμετον καὶ ἀκατάχατον εὐκολιότητα. — *κουλάστρα* = συσκευὴ ἀπὸ *μανόγαλο* καὶ τακτικὸν γάλα. Εἰς 2-3 διὰ δόξας γάλακτος ῥίπτουν μὲ χουλιακὰ *μανόγαλο* καὶ σχηματίζον ἓνα εἶδος *κρέμας*.

Στίχ. 20-25. *στάλη* = τροφὴ συσκευαζομένη μὲ κορυφὴν *χλωροῦ βοῦτυρου*, *χλωροῦ* καὶ ἀναλάτου τυροῦ, καὶ ἀλεύρου, τὰ ὅποια ὅλα ὁμοῦ βράζουν ἢ ψήνουν. — *γκεριμέσι*, καὶ *κοκκοφορῆγι* = τὸ πολὺ τελευταῖον καὶ ὀλίγον γάλα, *ὄφιμο*, τοῦ μηνὸς Ἰουνίου, τὸ ὁποῖον δὲν *τυροκομῆται*, βρασμένο μὲ ἀλάτι. — *πύχτρα κομμικουτένια*, καὶ κοινότερον: *μαζίνα*, γυλός = βρασμένο γάλα μὲ ἀλεύρι ἀπὸ ἀραβοσίτου συνήθως.

Στίχ. 25-30. *βραστογαλά* = γάλα βρασμένο τεχνητὰ μὲ ἀλάτι. — *λάγι-ἀρνί* = ὁ ἔχων μῆτρον ἢ μᾶλλον *καστανόν* τρίχωμα ἁμνός, καὶ *σῶι* = οἰκογενεακὴ καταγωγὴ, γένος. — *τοιούπρα* = θυγάτηρ, κόρη.

Στίχ. 50-55. *νεραϊδοζυγισμένη* = ἡ ὁμορφία τῆς, καλλονὴ τῆς, εἶνε ἴση, ζυγίζεται, μὲ τὴν καλλονὴν τῆς *Νεραϊδας*. — *ξωτοβαρεθούμε* = ἐρωτοτροπήσομε, ἐρωτοκτυπηθοῦμε.

Στίχ. 55-60. *τζίνουρα* = βλέφαρα. — *μοντᾶς* = δὲν δέχεσαι, δὲν συγκατατίθεσαι. — *γυλίσα* καὶ *κλίσα* καὶ *κλίσιος* = ποιμνικὴ ῥάβδος.

Στίχ. 75-80. *φροῦμα* = αὐτοῦ χάμου. — *μιλιώρα* = θῆλυ πρόβατον ἐνὸς ἔτους. — *Κίσι* = μικρὸν ὄρος.

Στίχ. 80-85. *ζιάστανο* = βράχος ἀπότομος. — *Γράβα* = τοποθεσία τοῦ ὄρους Παρναβός.

ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

ΠΩΣ ΗΡΧΙΣΕΝ ΕΝ ΕΘΝΙΚΟΝ ΕΡΓΟΝ

Συμπληροῦνται δύο ἔτη περίπου ἀφότου διὰ βασιλικῶν διατάγματος ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις ὤρισεν ἐπιτροπὴν πρὸς σύνταξιν ἱστορικοῦ λεξικοῦ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης. Ἐγράφησαν ἔστωτε πολλὰ περὶ τοῦ ζητήματος, ἐν μὲν Εὐρώπῃ διὰ νὰ ἐξαρθῶσιν αἱ μεγάλαι ἐπιστημονικαὶ δυσκολίαι τοῦ ἔργου καὶ δοθῆ συμβουλὴ περὶ τοῦ τρόπου τῆς καταρτίσεως αὐτοῦ, παρ' ἡμῖν δὲ δυστυχῶς ἐπικρίσεις τινὲς μόνον τῶν διαφωτιστικῶν τῆς ιδέας ἀρθρων τοῦ καθηγητοῦ Γ. Κατσηδάου, ὧν τὴν ἠθικὴν εὐθύνην δὲν ἀνελογίσθησαν κἂν οἱ γράψαντες. Διὰ τοιούτων μὲ βλέμμα περιορισμένον καὶ ἀνεπιστημοσύνην πρωτοφανῆ δημοσιευμάτων καὶ ἄλλων κοκκοβούλων διαδόσεων ἐδηλητηριάσθη ἡ δυστυχῶς οὐχὶ καταλλήλως παρασκευασμένη διὰ τοιαῦτα ζητήματα Κοινὴ γνώμη παρ' ἡμῖν. Καὶ διὰ μὲν τὰς πολλὰς δευτερευούσας ιδέας καὶ τὰ ἄλλα ζητήματα τὰ συνδεόμενα πρὸς τὴν μεγάλην ταύτην ιδέαν, θὰ πραγματευθῶμεν προσεχῶς ἐντεῦθεν. Ἀρχίζομεν δὲ ἀπὸ τὸ σπουδαιότερον, τί περίπου ἐπιδιώκει τὸ ἔργον τοῦτο καὶ πῶς θὰ καταρτισθῆ, εἰς ποῖον σημεῖον εὐρίσκονται τὰ κατ' αὐτὸ καὶ ποῖαι προκαταρκτικαὶ ἐργασίαι ἔγιναν μέχρι τοῦδε.

Τῶν μὲν ἄλλων ἔθνων αἱ φιλολογίαι καὶ γλώσσαι πρὸ πολλοῦ ἐξετάζονται ἐν τῇ φιλολογικῇ ἔρευνῇ ἱστορικῶς, ἦτοι ἀνευ διακοπῆς ἀπὸ τῆς πρώτης ἀρχῆς αὐτῶν μέχρι τῆς σήμερον. Διὰ δὲ τὴν προνομιούχον διὰ τὴν ἐπιστήμην Ἑλληνικὴν φιλολογίαν, τὴν μόνην ἐν τῷ κόσμῳ ἔχουσαν ἀδιάκοπον ἱστορίαν τριῶν χιλιῶδων περίπου ἔτων, πολλὰ ἦσαν τὰ αἴτια καὶ αἱ προλήψεις διὰ νὰ μὴ συμβῆ τοῦτο ἐγκαίρως. Ἄλλ' εὐτυχῶς πρὸ ὀλίγων δεκαετηρίδων κατορθώθη τοῦτο ἐν Εὐρώπῃ, καὶ παρ' ἡμῖν δὲ διὰ τῆς ἐπιδράσεως πολλῶν λογίων ἤρχισεν νὰ ἐπικρατῆ καθαρωτέρα ἀντίληψις τῶν πραγμάτων, νὰ χωρίζονται δηλαδὴ ἀπὸ τὴν ἐπιστήμην αἱ διαφοραὶ προλήψεις, αἱ ὁποῖαι ἐπέφερον τὴν σύγχισιν μέχρι τοῦδε. Τοιοῦτοτρόπως κατορθώθη νὰ ἐπεκαθῆ ἡ περὶ τὰ ἀρχαῖα Ἑλληνικὰ γράμματα ἀσχολία εἰς ὅσας τὰς μεταγενεστέρας περιόδους τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας μέχρι σήμερον, νὰ ἐξετάσεται ἡ Ἑλληνικὴ φιλολογία οὐχὶ μόνον ὀρισμένης περιόδου, τῆς ἀρχαίας, ὡς ἐγένετο πρὸ ἔτων, νὰ ἐρευνᾶται δηλαδὴ ἡ ἱστορία αὐτῆς. Εἰς τοῦτο λοιπὸν τὸ μέγα κατόρθωμα τῆς ἐπιστήμης στηρίζεται ἡ ἰδέα τοῦ ἱστορικοῦ λεξικοῦ. Εἰς ἡμᾶς τοὺς Ἑλληνας βεβαίως ὡς ἔθνηκον καθήκον ἀνήκει πρὸ παντός νὰ συντάξωμεν τὸ

ἔργον, τὸ ὁποῖον θὰ συγκεντρώσῃ ἐν ἑαυτῷ ὅλην τὴν μέχρι τοῦδε φιλολογικὴν παραγωγὴν τοῦ ἔθνους ἡμῶν καὶ τὰς ἐπὶ ταύτης γενομένας ἐργασίας, θὰ ἐξετάσῃ τὰ μνημεῖα τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας ὅσα μένουσιν ἀκόμη ἀνέξεταστα καὶ θὰ δώσῃ τοιοῦτοτρόπως ἐν παμμέγιστον μὲν ἐπιστημονικὸν βοήθημα εἰς τὴν ἀνθρωπότητα, ζῶν δὲ συγχρόνως νέαν καὶ εἰς τὴν πνευματικὴν κίνησιν ἡμῶν καὶ ἐπιστημονικῶς καὶ πρακτικῶς.

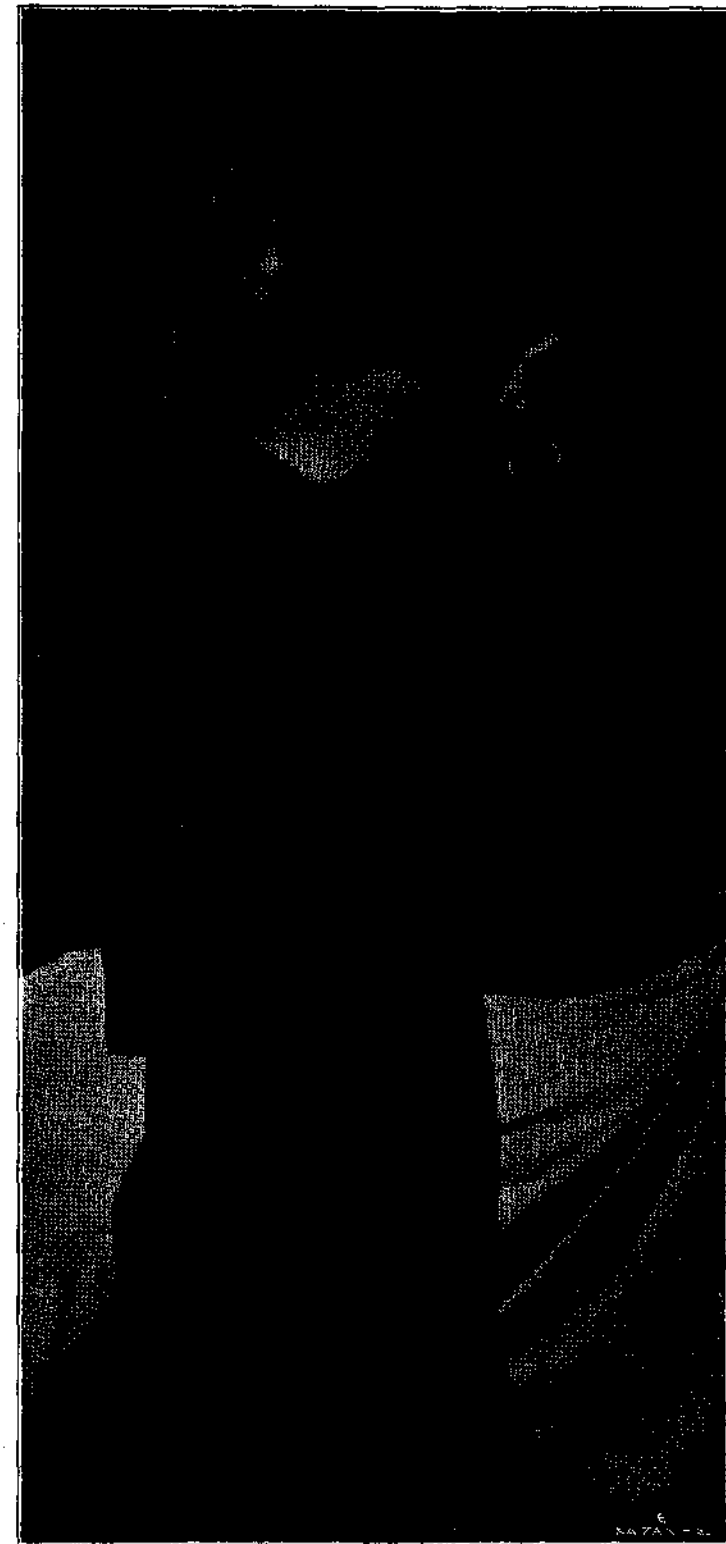
Διὰ νὰ ἐκτελεσθῆ ἡ μεγάλη αὕτη ἰδέα ἐξετάσθησαν τὰ δεδομένα ὑφ' ὅσας τὰς ἐπόψεις ἵνα εὐρεθῆ τὸ σχέδιον τῆς ἐκτελέσεως καὶ τὸ ἔργον τῶν ἐργατῶν αὐτοῦ. Εἶναι δὲ ταῦτα τὰ ἐξῆς. Ὡς ἐν ὅλον μὲν, ὡς εἶπομεν, πρέπει νὰ ἐκλαμβάνεται ἡ Ἑλληνικὴ φιλολογία καὶ γλώσσα, ἀλλὰ, ὡς συμβαίνει καὶ εἰς τὰς ἄλλας ἐπιστήμας, διὰ τὸ μέγεθος αὐτῆς καὶ τὴν ἐνκολλην τῶν περὶ αὐτὴν ἀσχολουμένων ἀτόμων διαίρεται καὶ κατ' εἶδος (κυρίως φιλολογία, ἀρχαιολογία, ἱστορία, γλωσσολογία κλπ.) καὶ κατὰ χρονικὰς περιόδους. Τοιαῦται δὲ περίοδοι χρονικαὶ μεγάλαι τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας, διακρινόμεναι ἀπ' ἀλλήλων δι' ἰδιαίτερων γνωρισμάτων, εἶναι ἡ ἀρχαία ἀπὸ τοῦ Ὀμήρου μέχρι τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, ἡ μεταγενεστέρα μέχρι τοῦ Ἰουστινιανου, ἡ Βυζαντιακὴ μέχρι τῆς ἀλώσεως καὶ ἡ Νεοελληνικὴ μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων. Ἐκ τούτων ἡ ἀρχαία περίοδος εἶναι κατὰ τὸ ποιὸν τῶν συγγραμμάτων τῆς ἀνωτέρα ἀσυγκρίτως πασῶν τῶν ἄλλων, διότι κατ' αὐτὴν παρήχθησαν τὰ ἀμμήτην τελειότητος ἀθάνατα ἀριστοτελεῖματα τῶν προγόνων ἡμῶν. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἀπὸ τῆς ἀναγεννήσεως τῶν γραμμάτων τὰ μὲν συγγράμματα αὐτῆς χρησιμοποιοῦνται εἰς τὴν ἐγκύκλιον ἐκπαίδευσιν ὀλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος, ἢ δὲ περὶ αὐτὴν φιλολογικὴ ἀσχολία ἔγινε παγκόσμιος καὶ πάντα σχεδὸν τὰ ἀφορῶντα αὐτὴν ζητήματα ἐξετάσθησαν λεπτομερῶς. Ἄλλως ὁμοῦ ἔχει τὸ πρᾶγμα διὰ τὰς ἐπομένας περιόδους, τῶν ὁποίων ἡ ἐξέτασις ὑπελείφθη μέχρι τοῦδε διὰ δύο κυρίως λόγους. Πρῶτον διὰ τὸν πρακτικὸν λόγον διότι ἡ φιλολογικὴ παραγωγὴ τῶν περιόδων τούτων, ἂν καὶ κατὰ ποσὸν πολὺ ἀνωτέρα τῆς πρώτης περιόδου, κατὰ ποιὸν ὑπολείπεται ἀσυγκρίτως αὐτῆς. Ὁ λόγος οὗτος κακῶς ἔγινε πρόληψις ἐμποδίσασα ἐπὶ μακρὸν χρόνον τὴν ἀντίληψιν τῆς ἐνότητος καθόλου τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας καὶ τὴν ὑπὸ τὸ πνεῦμα τοῦτο ἐπιστημονικὴν ἀσχολίαν ἐπ' αὐτῆς, διότι ἡ ὅλη κατόπιν φιλολογικὴ ἐξέλιξις

ενομίση ως διαφθορά και κατάπτωσης ἀναξία ἐπιστημονικῆς ἐξετάσεως. Δεύτερον δὲ διότι τὰ πράγματα διὰ τὰς περιόδους ταύτας ἀλλάσσουν πλέον σημαντικῶς και ἀπαιτοῦσι κυρίως τὴν βοήθειαν τῆς νῦν ζωῆς γλώσσης και δι' ἡμῶν τῶν κατόχων αὐτῆς. Διότι ἀπὸ τῶν χρόνων τούτων, ὅτε ἡ Ἀττικὴ διάλεκτος διὰ τῶν κατακτήσεων τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου μεταδοθεῖσα πανταχοῦ ἔγινε κτῆμα κοινὸν τῶν Ἑλλήνων, ἤρχισε νὰ τελῆται εἰς μέγα μέτρον ἡ μεταβολὴ ἐκεῖνη, διὰ τῆς ὁποίας ἐξελισσομένη ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα κατήντησεν εἰς τὸ σημεῖον, εἰς ὃ εὐρίσκεται σημερον εἰς τὸ στόμα τοῦ λαοῦ εἰς τοὺς διαφοροὺς τόπους ὅπου ὀμιλεῖται γλῶσσα Ἑλληνικῆ. Ἐδῶ λοιπὸν μετατοπίζεται ἡ μεγάλη σπουδαιότης τοῦ ἱστορικοῦ λεξικοῦ και ἐντεῦθεν θὰ ἀντληθῇ ἡ κυρία ἰδέα, κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ ἐκτελεσθῇ τοῦτο.

Ὡς δεδομένον λοιπὸν θὰ ληφθῇ και ὑπὸ ἔποψιν πρώτου ὕλικου και ὑπὸ ἔποψιν ἐρημνευτικῶν βοηθημάτων ἡ βῆσις τοῦ ἔργου, ἡ ἀρχαία περίοδος, ἐπὶ τῆς ὁποίας θὰ οἰκοδομηθῇ ὅλον τὸ ἄλλο οἰκοδόμημα. Εἰς τὸ τμήμα τοῦτο φυσικῶς τῷ λόγῳ ἀποκλείεται ἡ ἀξία λόγου πρωτότυπος ἐργασία τῶν ἐργατῶν τοῦ λεξικοῦ, ἥτις ὅμως θὰ εἶναι μεγάλη διὰ τὰς ἐπομένας περιόδους. Θὰ ἐξετάσωσιν οὗτοι ὅλα τὰ συγγράμματα τῆς μεταγενεστέρης περιόδου, τὰς ἐπιγραφάς, τὸ πλῆθος τῶν ἀνασκαφέντων ἐν Αἰγύπτῳ παπύρων, δι' ὧν ἐδημιουργήθη νῦν νέος κλάδος τῆς φιλολογίας, ἡ παπυρολογία. Περαιτέρω θὰ μελετηθῶσιν ὅλα τὰ συγγράμματα τῆς Βυζαντινῆς περιόδου, τὰ ἀδξανόμενα ὅλον ἐν διὰ νέων ἐκδόσεων ἀφότου ἀνεκαινίσθησαν πρό τινων αἱ Βυζαντιναὶ σπουδαί, εἰς ὃ ἀκριβῶς θὰ δώσῃ ὠθησὶν μεγάλην τὸ λεξικὸν τοῦτο. Θὰ γίνῃ δὲ πρὸς τοῦτοις και πλήρης κατὰ τὸ δυνατόν συλλογὴ τοῦ γλωσσικοῦ ὕλικου τῶν Νεοελληνικῶν διαλέκτων, τοῦ ὁποίου μικρὸν μόνον συνελέθη μέχρι τοῦδε. Πάντα ταῦτα μετὰ τῶν σχετικῶν φιλολογικῶν βοηθημάτων θὰ συγκεντρωθῶσιν εἰς μέγα ἀρχεῖον ἀλφαβητικῶς, ἵνα ἔπειτα συνταχθῇ τὸ μέγα ἔργον. Τοιοῦτοτρόπως δὲ διὰ μὲν τοῦ λεξικοῦ θὰ δοθῇ μέγα ἐπιστημονικὸν βοήθημα εἰς πάντας τοὺς ἀσχολουμένους περὶ τὴν Ἑλληνικὴν φιλολογίαν, ἡ δὲ συλλογὴ τοῦ ἀρχεῖου θὰ χρησιμεύσῃ ὡς μέσον πρὸς ἀναζωπύρωσιν τῶν φιλολογικῶν σπουδῶν παρ' ἡμῶν διὰ πρωτοτύπων φιλολογικῶν ἐργασιῶν. Θὰ ἐκτελέσωμεν οὕτω καθήκον και πρὸς τὴν πατρίδα ἡμῶν και πρὸς τὴν παγκόσμιον φιλολογικὴν ἐπιστήμην καθόλου, συγχρόνως δὲ θὰ ἀναδειξώμεν και τὴν Ἑλλάδα κέντρον σημαντικῶν κινήσεως φιλολογικῆς. Πολλάκις δὲ μέχρι τοῦδε συνέστησαν τοῦτο εἰς ἡμᾶς οἱ ἐν Εὐρώπῃ, φρονισύντες ὅτι

ἐνταῦθα ἰδίως εἶναι τὸ στάδιον τῆς φιλολογικῆς ἀναδείξεως τῆς Ἑλλάδος.

Τοῦτο ἐν ὀλίγοις εἶναι τὸ σχέδιον και ὁ σκοπὸς τοῦ ἔργου, διὰ τοῦ ὁποίου τιθεμένης ὡς ἀφειρητίας τῆς ἀρχαίας, τῆς δὲ Νεοελληνικῆς τῆς πληρέστερον διασωθείσης και σαφοῦς ἡμῶν χρησιμοποιομένης ὡς ἀποτελέσματος τῆς ὅλης ἱστορικῆς ἐξελίξεως, θὰ ἐνωθῶσιν εἰς σειρὰν ἀδιάσπαστον και αἱ ἄλλαι διάμεσοι περίοδοι εἰς ἐνιαῖον φιλολογικὸν μνημεῖον. Ὡς ὕλικὴ βῆσις τοῦ ἔργου ἐτέθη ἄλλοτε ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως κονδύλιον ἐτήσιον ἐκ 10,000 δραχμῶν ἐκ τοῦ Δωριδεῖου κληροδοτήματος, διὰ τοῦ ὁποίου ἤρχισεν ἡ ἐργασία ἀπὸ τοῦ Ἰουλίου τοῦ παρελθόντος ἔτους. Τὸ βασιλικὸν διάταγμα ὥριξε και σύνιστα δὲ τὸ ἔργον και εἰς τὴν γενναιοδωρίαν τῶν φιλομούσων ὁμογενῶν. Ἀτυχῶς ἐπῆλθον ἔκτοτε γεγονότα, τὰ ὁποῖα ἠμπόδισαν τὴν κυβερνήσιν νὰ σκεφθῇ περὶ τούτου, δὲν εὐρέθη δὲ ἀκόμη και ὁμογενῆς τις, ὁ ὁποῖος νὰ ἀποφασίσῃ νὰ συνδέσῃ τὸ ὄνομα αὐτοῦ πρὸς τὸ μέγα τοῦτο μνημεῖον. Ἐν τῷ μεταξύ ὅμως διὰ τῶν ὑπαρχόντων πενιχρῶν ὕλικῶν μέσων ἡ ἐργασία ἐτέθη εἰς ἐνέργειαν. Περιορίσθη δὲ φυσικῶς τῷ λόγῳ εἰς τὸ μᾶλλον ἐπεῖγον τμήμα τοῦ ἔργου. Τοῦτο δὲ εἶναι τὸ Νεοελληνικόν. Διὰ τὰς ἄλλας περιόδους ὑπάρχει ἤδη ἐν ἐκδεδομένοις και ἀνεκδότοις ἀκόμη ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τῆς Εὐρώπης μνημείους τὸ πρῶτον ὕλικόν. Ἐν τῇ Νεοελληνικῇ ὅμως, ἐν και ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν τονίζεται τὸ ἐπεῖγον τοῦ πράγματος, τὸ πρῶτον ὕλικόν μένει κατὰ μέγα μέρος ἀκόμη ἀσύλλεκτον εἰς τὸ στόμα τοῦ λαοῦ και βαθμηδὸν ἐμβάλλεται και χάνεται πρὸς μεγίστην βλάβην τῆς ἐπιστήμης ὑπὸ τῆς κοινῆς γλώσσης τῆς διὰ τῶν σχολείων και ἐκ τῶν κέντρων μεταδιδόμενης και εἰς τὰ ἀπώτατα σημεῖα τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἐπρεπε λοιπὸν πρὸ παντὸς νὰ ληφθῇ φροντίς νὰ συλλεχθῇ και τὸ ὕλικόν τοῦτο. Διὰ νὰ γίνῃ δὲ συστηματικώτερα και ἐπιστημονικώτερα πλέον ἐνέργεια πρὸς τοῦτο, ἀπεφασίσθη νὰ καταρτισθῇ ἐπιστημονικόν τι Νεοελληνικὸν λεξικόν, ὅπερ μέλλει νὰ περιλάβῃ πᾶν τὸ μέχρι τοῦδε γενόμενον πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον και νὰ ἀποτελέσῃ τὸ ὑπόδειγμα και τὴν βῆσιν πρὸς περαιτέρω συλλογὴν τοῦ ἄλλου ὕλικου. Ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ παρελθόντος αἰῶνος και δι' ἐπισήμων συστάσεων τοῦ ὑπουργείου και δι' ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας πολλῶν φιλοτιμῶν συλλογῶν συνεκεντρώθη ἀρκετὸν ὕλικόν, ὑπάρχουσι δὲ ἤδη και τινὰ ἀτελῆ σχετικά λεξικά ὡς βοηθήματα. Πολλοὶ ἡμέτεροὶ και ξένοι ἐπιστήμονες ἐπίσης εἰργάσθησαν σπουδαίως ἐπὶ τῆς Νεοελληνικῆς. Ἡ ἐν Ἀθήναις Γλωσσικὴ εἰταιρία ἔτι διὰ τοῦ καθηγητοῦ Γ. Χατζηδάκι ἀπὸ πολλῶν

ἐτῶν διὰ τῶν διαγωνισμῶν τῆς εἰργάσθη πρὸς συναγωγὴν ἑλκιοῦ. Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικὸς φιλολογικὸς σύλλογος πρὸς τούτους διὰ τοῦ Ζωγραφείου διαγωνίσματος συνήγαγεν ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν βιανὰ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον. Πάντα ταῦτα συνήχθησαν εἰς συστηματικὸν ἀρχεῖον κατὰ τὸ διαρρῆσαν ἔτος, ἔγινε δὲ καὶ ἐκδόσεις πρὸς πάντας τοὺς ἄλλους λογίους τοὺς ἔχοντας σχετικὰς πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον συλλογὰς ἑλκιοῦ, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ Μ. Δέφνερ ἐχάρισεν ἤδη εἰς τὴν ἰδέαν ταύτην τὴν συλλογὴν

του, ἄλλων δὲ ἀναμένεται ἡ προσεχὴς ὑποστήριξις. Οὕτω ἐντὸς δύο ἢ τριῶν μηνῶν θὰ συγκεντρωθῆ εἰς τὸ ἐν τῇ Ἑθνικῇ βιβλιοθήκῃ γραφεῖον τοῦ λεξικοῦ σχεδὸν πᾶν τὸ μέχρι τοῦδε ἰδιωτικῇ καὶ ἐπισήμῳ πρωτοβουλία πραχθέν, ἵνα ἐντὸς δύο ἢ τριῶν ἐτῶν ἀχθῆ εἰς πέρασ τὸ ἐπὶ μεγάλας ἐλλείπει πρόχειρον τοῦτο Νεοελληνικὸν λεξικόν. Ἐν τῷ μεταξύ δὲ εὐελπιστοῦμεν ὅτι θὰ εὐρεθῶσι τὰ ἕλικὰ μέσα, ἵνα τεθῆ εἰς ἐνέργειαν καὶ ἡ ὅλη ἐργασία τοῦ μεγάλου ἱστορικοῦ λεξικοῦ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης.

Α. ΜΠΟΥΤΟΥΡΑΣ

ΟΜΙΛΙΕΣ ΜΕ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΜΟΥ (ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ)*

24 Ἰουλίου... (Αὐγή)

Ἡμερόνει!
Εὐπνα... Τίναξε ἀποπάνω σου τὴ χρυσόσκονη τοῦ ὄνειρου κι' ἀνοίξε τὰ μάτια σου στὸ ἀγνὸ φῶς, τὰ στήθια σου στὶς δροσινὲς πνοές. Καὶ πές: Ἡ ζωὴ εἶναι ὠραία. Κι' ἄμα τὸ πῆς, πιστεψέ το βαθεῖα, τόσο βαθεῖα, ὅσο πού νάναγαλλιάσῃ ἡ ψυχὴ σου καὶ νὰ μεθύσῃ τὸ εἶναι σου ὅλο ἀπὸ εὐτυχία. Πές: Ὁμορφος εἶναι ὁ κόσμος, οἱ ἄνθρωποι καλοὶ, οἱ γυναῖκες ἀγγέλοι, ἡ ζωὴ θαῦμα. Καμάρωσε τὸ καθετὶ δῶ καὶ μέσα σου: Φῶτα, χρώματα, σαλέματα. Δόξασε μὲ τὴ χαρὰ σου τὸ καθετὶ: Τὸν ἔρωτα, τὴ φιλία, τὴ στοργή. Κύτταξε περήφανος τὸν οὐρανὸ, γρουκῶντας τὸ μέσα σου πλοῦτος: Τὴ σκέψι, τὴ φαντασία, τὴ θέλησι, τὴν ὁρμή, τὴν ἐπιθυμίαν. Τέντωσε τὰ στήθια σου κι' ἀνάσανε βαθεῖα, πλατεῖα, λαιμαργα, καὶ πές: Ἀέρα, ἀέρα θέλω. Θέλω νὰ γεμίσω τὰ στήθια μου ζωὴ, νὰ πιῶ, νὰ θεριέψω σὰν τὸ ἀνεμότροφο πλατάνι, νὰ ζήσω, νὰ ψηλώσω, νὰ πλώσω κλαδιὰ καὶ παρακλάδια, νὰ μεθύσω, νὰ χαρῶ, νὰγαπήσω, νὰγαλιάσω κάθε ὁμορφίαν, νὰ σκορπίσω φιλία, νὰ τραγουδήσω, νὰ χορέψω, νὰ δνειρευθῶ. Ἡ ζωὴ εἶναι ὠραία καὶ τίποτα δὲν εἶναι ὄξω ἀπ' τὴ ζωὴ,

Εὐπνα καὶ τραγούδησε τὸ μεγάλο διθύραμβο τῆς Χαρᾶς!

24 Ἰουλίου... (Δειλινὸ)

Σούρωσε!

Γύρε, τώρα, ἀποσταμένο κορμί, κουρασμένη ψυχὴ, γύρε, ἥσικε τοῦ ἑαυτοῦ σου, ἀπάνω στὸ χλωμὸ χορτάρι. Σκίψε τὰ μάτια σου στὸ χῶμα, κατάπιε τὸν ἀναστεναγμὸ σου, πνίξε τὸ κλάμα

* «Παναθήναια» 30 Σεπτεμβρίου.

πὸ σὲ πνίγει, καὶ πές: Μαύρη καὶ σκοτεινὴ εἶναι ἡ ζωὴ. Κι' ἄμα τὸ πῆς, πιστεψέ το βαθεῖα, τόσο βαθεῖα, ὅσο πού νὰ βουρκώσῃ ἡ ψυχὴ σου καὶ νὰ πλημμυρήσῃ τὸ εἶναι σου ἀπὸ τὸ σκοτάδι. Πές: Ἀσχημος εἶναι ὁ κόσμος, οἱ ἄνθρωποι κακοὶ, οἱ γυναῖκες φαρμάκι, ἡ ζωὴ κόλαση. Γέμισε μὲ τὴν κατάρα σου τὸ καθετὶ γύρω καὶ μέσα σου: Φῶτα, χρώματα, σαλέματα. Μαύρισε μὲ τὴ θλίψι σου τὸ καθετὶ: Τὸν ἔρωτα, τὴ φιλία, τὴ στοργή. Κύτταξε μὲ τρομάρα τὸν μέσα σου κόσμον: Τὴ σκέψι, τὴ φαντασία, τὴ θέλησι, τὴν ὁρμή, τὴν ἐπιθυμίαν. Φίδια γεμάτη εἶναι ἡ ψυχὴ σου. Κ' ὕστερα κλείσε τὰ μάτια σου, σβύσε τὴν ὑπαρξί σου στὸ σκοτάδι καὶ πές: Τίποτα δὲν ἀξίζει τὸν κόπο καὶ τὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς. Νὰ πεθάνω μονάχα, νὰ σβύσω, νὰ ξεχάσω φιλία, τραγούδια, χορούς, ὄνειρα. Φαρμάκι τὰ φιλία, ψέμα τὰ τραγούδια. Κάτω ἀπὸ τὰ πόδια, πού χορεύουνε, βογγᾶνε οἱ πεθαμένοι. Περιγέλιο τὸ δνειρο. Ὁραῖος εἶναι μονάχα ὁ θάνατος, καὶ τίποτα δὲν εἶναι ὄξω ἀπ' αὐτόν.

Γύρε, ἀποσταμένο κορμί, ἀπάνω στὸ χλωμὸ χορτάρι καὶ ἀνάδεψε τὰ μικρά σου χελια καὶ τραγούδα κατάχαμα στὴ γῆς τὴ μεγάλη ἐλεγεία τῆς Θλίψης.

Ρωτᾶς νὰ μάθης τώρα πού βρίσκεται ἡ μεγάλη ἀλήθεια. Ἡ ψυχὴ σου σοῦ τῶπε: Πεντάμορφη εἶναι ἡ ζωὴ, παράδεισος ὁ κόσμος. — Γιατί δὲν τὴν πιστεύεις; Καὶ σοῦπε ξανά ἡ ψυχὴ σου: Ἀσχημὴ εἶναι ἡ ζωὴ, μαῦρος ὁ κόσμος. — Γιατί δὲν τὴν πιστεύεις πάλι; Νὰ πιστεύῃ κανένας καὶ νὰγαπήῃ τὰ πιδ ἀντίθετα πράγματα εἶναι ὁ μόνος τρόπος νὰ βροῖσῃ καὶ νὰγαπήῃ τὴν ὁμορφίαν. Τί σ' ἐνδιαφέρει ἡ ἀλήθεια; Ἀλήθεια δὲν ὑπάρχει. Κι' ἂν εἶναι, δὲν χρησιμεύει

τίποτα στὴν ψυχὴ μας. Ἀπολύτως τίποτα σὲ βεβαιώνω.

29 Ἰουλίου...

Ὅλα τὰ μεγάλα, τὰ δυνατά, τὰλόκοτα, βράχοι, δένδρα, καταρράκτες, θηρία, ἀνέμοι, στοιχειά, στὸ βουνὸ ἀπάνω ἔχουνε στήσει τὸ χορὸ τους. Κι' ὄλα πάλι τὰ μικρά, τ' ἀδύναμα, τὰ λιγόψυχα—λουλουδάκια, μαμουῖδια, δροσοσταλίδες, πουλάκια, λαμπυρίδες χείρονται ξένοιαστα τὴ δική τους τὴ ζωούλα κοντὰ σ' ἐκεῖνα. Καὶ δὲ ξέρεις ποιά εἶναι τὰ πιδ ὁμορφα καὶ τὰ πιδ περήφανα. Ἡ δροσοσταλίδα ἀναγελάει τὸν καταρράκτη. Τὸ μαμουῖνι δὲ νοιάζεται τὸ πέρασμα τοῦ θεριοῦ. Καὶ τὸ ψηλὸ πλατάνι σκύβει καὶ χαιρετᾶει ἔρωτικά τὸμορφο χαμομήλι, πού δροσίζεται στὸν ἥσκιο του. Τὸ καθετὶ περηφανεύεται γιὰ τὴ ζωὴ του καὶ τὰ κάλλη του, καὶ τίποτα δὲ θέλει νάναί ἄλλο ἀπ' αὐτὸ πού εἶναι. Ἀνάμεσα στὰ μεγάλα καὶ στὰ μικρά, στὰ δυνατά καὶ στὰ ἀδύνατα, τί εἶσαι τάχα, ἀχόρταγη ψυχὴ; Εἶσαι ἡ δροσοσταλίδα πού λάμπει στὸ χορτάρι, γιὰ εἶσαι ὁ καταρράκτης πού γροεμίζεται ἀπὸ τοῦ θεόρατου τοῦ βράχου τὴν κορφή; Ὁ,τι κι' ἂν εἶσαι, μείνε αὐτὸ πού εἶσαι. Ἄν εἶσαι ὁ δυνατός, δούλεψε ὁμορφα τὴ δυνάμει σου. Ἄν εἶσαι ὁ ἀδύναμος καὶ ὁ μικρός, ἀγάπησε τὰδύναμα σου κάλλη καὶ στόλισέ τα καὶ συγκύρισε τα καὶ πλούτισέ τα καὶ δεῖξε τα περήφανος, ὀλόγυρά σου. Ἄστρο ἢ λαμπυρίδα, σκόρπισε γύρω σου τὸ φῶς σου, τὸ δικό σου φῶς. Τίποτα δὲν εἶναι μικρὸ καὶ γελοῖο στὴ φύσει. Ἄπ' τὸ μεγάλο εἶναι πάντα κάτι πιδ μεγάλο. Κι' ἄπ' τὸ μικρὸ πάντα κάτι πιδ μικρὸ. Γελοῖος εἶτανε μονάχα ὁ βάρβαρος, πού φούσκωνε νὰ φθάσῃ τὸ μπῶ τοῦ βωδίου. Καὶ φαίνεται πῶς τάνθητα αὐτὰ ζωντανὰ κρατοῦνε ἀκόμα τὴν κομικὴν αὐτὴ συνήθειαν. Οἱ βαδράκοι καὶ μερικοὶ—μερικοὶ ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους. Καὶ τί παραῖξο! Ἐνα χαμομήλι νάναί πιδ σοφὸ ἀπὸ ἕνα βάρβαρο. Μιὰ δροσοσταλίδα πιδ γνωστὴ ἀπὸ ἕνα ποιητὴ...

1 Ἀγούστου...

Νάσαι ποιητῆς. Καὶ νὰ περηφανεύσαι. Γιατί; Γιατί ὁ ἔρωτας σοῦ καίει τὰ στήθια; Κύτταξε πόσοι ἔρωτες ἀνάβουν ὀλόγυρά σου. Μιὰ μυγίτσα πού χορεύει μέσα σὲ μιαν ἀχιτίδα, ἀγαπάει πιδ δυνατά καὶ πιδ τραλλὰ ἀπὸ σένα. Ἡ γιὰ τραγουδεῖς; Εἶναι τραγούδια γύρω σου, πού ποτε δὲν ἔφτασες τὴ γλῶκα τους. Ἡ γιὰ ἡ ψυχὴ σου ἀνοίγεται στὶς ὁμορφιὲς τοῦ κόσμου; Ὁ κορυθαλὸς πού ψηλόνει στὸν οὐρανὸ καὶ μεθαίει ἀπὸ φῶς καὶ βλέπει κάτω του καὶ καμαρόνει τὰ θαύματα τῆς γῆς, χαιρέται τὴν ὁμορφίαν τοῦ κόσμου, καὶ τὴν τραγουδεῖ ὅσο δὲν τὴ χάρηκε κανένας ποιητῆς. Ἡ γιὰ ντύνεις τὴ σκέψι σου μὲ τὰ λαμπρά καὶ πλούσια χρώματα καὶ τῆς δίνεις τὰ σπάνια σχήματα τάρμονικα καὶ τὰ ταιριασμένα; Ἡ ψυχὴ ἐνὸς ἀγριολούλουδου ντύνεται πιδ βασιλικά ἀπ' τὴ δική σου. Καὶ περνᾶς περήφανος, τὸ κεφάλι ψηλά, ἀνάμεσα στὴν πλάσι. Πόσο ἄσχημα σοῦ στέκει ἡ περηφάνεια σου. Κατέβα κάτω στὴ ρηματιὰ καὶ τίναξέ τὴν ἀποπάνω σου κι' ἀφισέ τὴν νὰ τὴν πάρῃ τὸ ἔμα. Καὶ σὰν γίνης ταπεινὸς σὰν τὸ χορτάρι, τότε θὰ χαρῆς πλέρια τὴν ὁμορφίαν τῆς Πλάσης καὶ τὴν ὁμορφίαν τὴ δική σου καὶ θὰ ξανανθίσῃς μὲ νέα δροσιά, γιὰ τὴ θάγαπησῃς ὄλα τὰ πάντα γύρω σου. Ἡ περηφάνεια πνίγει τὴν ἀγάπη, καὶ χωρὶς ἀγάπη, ἴσως νὰ ὑπάρχη ζωὴ, μὰ τέχνη δὲν ὑπάρχει. Μιὰ πέτρα νὰ ζωγραφίσῃς, ἕνα φύλλο ξερὸ νὰ τραγουδήσῃς, πρέπει νὰ τὰγαπήσῃς πρῶτα, νὰ τὰγαπήσῃς μὲ ὄλη τὴ φλόγα τῆς ψυχῆς σου. Μὰ, πάλι σὲ ρωτῶ, γιὰτί νὰ περηφανεύσαι; Ἡ τέχνη σου στὸ τέλος δὲν ἀξίζει τίποτα παραπάνω ἀπὸ τὴ λειτουργία ἐνὸς φυτοῦ πού ἀνεβάζει ἀπὸ τὸ χῶμα, μὲ τοὺς πλούσιους χυμούς τῆς γῆς, τὰ χρώματα, τὰ σχήματα, τὶς εὐωδίες. Ὅλη σου ἡ δόξα, τῆς Φύσεως δόξα εἶναι. Ἄν ἐπιμένῃς νὰ περηφανεύσαι, πάει νὰ πῆ πῶς εἶσαι ἕνας ἀνόητος ἄνθρωπος—καὶ τὸ χειρότερο—ἕνας κακὸς ποιητῆς.

[Ἀκολουθεῖ]

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΑΙ ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑΙ ΤΟΥ ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΥ ΚΟΜΗΝΗΟΥ

Ὁ Ἀνδρόνικος εἶναι ὁ τέλειος Βυζαντινὸς τύπος τοῦ δωδεκάτου αἰῶνος, μὲ ὄλας τὸς ἀρετὰς καὶ ὄλα τὰ ἐλαττώματα. Ὑψηλὸς—λέγουν ὅτι εἶχε ὕψος 6 ποδῶν—, δυνατὸς σὰν Ἡρακλῆς καὶ καλοκαμωμένος. Ἡ ἔμορφιά του, ὅπως εἶπε ἕνας σύγχρονος, ἤξιζε τὸν θρόνον. Ὁ χρονογράφος Νικητας, πού τὸν ἐγγώρισε καλά, τοῦ ἔκαμε ἕνα ἔμορφο καὶ λεπτὸ σκίτσο. Φορεῖ μακρὸν ἱμάτιον μενεξελί, σκοῦφον μὲ γωνιές

σταχτί, καὶ χαϊδεύει τὰ μαῦρα καὶ σγουρὰ γένεια του μὲ μιαν κίνησιν πού συνήθιζε δταν ἦτον ταραγμένος ἢ ὄργισμένος. Ἐκ φύσεως δυνατὸς, θαυμασίως εἰς ὄλας τὰς ἀσκήσεις, διατηρῶν προσετικὰ διὰ τῆς ἐγκρατείας, τελείαν τὴν ἰσορροπίαν τῆς ὑγείας καὶ τῆς κομψῆς ῥωμαλεότητος τῶν μελῶν, ἀπρόσβλητος ἀπὸ ἀσθενείας, ἦτον τέλειος ἱππότης, ὁ σηματοφόρος τῆς μόδας. Εἰς τὸν πόλεμον, τὰ κατορθώματά του ἦσαν ἀθλοῖ

παλαδίνου. Νὰ τρέξη κατάμονος ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ ὠπλισμένος μὲ τὴν ἀσπίδα καὶ τὴν λόγχην ποῦ ἔπαιρνε ἀπὸ τὸν πρῶτον τυχόντα στρατιώτην, νὰ προχωρήσῃ ἕως τὸ κέντρον τῶν ἀντιπάλων καὶ νὰ προκαλέσῃ τὸν ἀρχηγόν των, νὰ τὸν ἀφοπλίσῃ μὲ ἓνα κτύπημα καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ σῶος καὶ ἀβλαβῆς εἰς τὰς βυζαντινὰς τάξεις, ἦτο ἀπλοῦν παιγνίδι δι' αὐτόν. Ὅπως λέγει ἓνας σύγχρονός του συγγραφεύς, ὁ πόλεμος ἦτον ζωὴ του. Καλὸς στρατηγός, διὰν ἤθελε ν' ἀναλάβῃ τὴν ἀρχηγίαν ἐφαίνετο καὶ πεπειραμένος καὶ ἐφευρετικὸς. Εἰς τὸν πόλεμον ἦτο τὸ εἶδωλον τῶν στρατιωτῶν, εἰς τὴν πόλιν τὸ ὑπόδειγμα τῶν εὐγενῶν νέων.

Διάνοια ἐξαιρετικὴ ἐμφύχωνε τὸν ἀθλητὴν καὶ πολεμιστὴν. Ἐμπρὸς του, λέγει ἓνας ἱστορικός, οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι ἐφαίνοντο ἀληθινὰ ζῶα. Ἐκτὸς τῆς μεγάλης καὶ ποικίλης μορφώσεως, εἶχε τὸ δῶρον τῆς εὐφραδείας, καὶ οἱ λόγοι του εἶχαν ἀκατανίκητον σκεδὸν τὴν δύναμιν τῆς πειθοῦς. Ἦτον φύσει εὐθυμὸς, εὐφυής, δημοτικὸς, κανένα μὴ φειδόμενος. Ἐβλεπε ἀμέσως τὸ γελοῖον καὶ ἦτο μοναδικὸς διὰ νὰ τὸ ἐπιδείξῃ. Τὸ θάρρος τῆς γνώμης του ἦτο γνωστὸν εἰς τὴν αὐτὴν καὶ συγχρόνως ἐπιφοβόν. Μὲ τὴν ψυχραιμίαν του κατώρθωνε νὰ ξεφύγῃ τὰς δυσκολότερας περιστάσεις. Θαυμάσιος ὑποκριτής, ἔπαιξε ὅλους τοὺς ρόλους, κλαίων κατὰ θέλησιν. Οἱ σύγχρονοι τὸν ἀπεκαλοῦν χαμαιλέοντα καὶ Πρωτέα. Πάντοτε νικητὴς, ὅταν ἤθελε. Κανεὶς δὲν ἤμποροῦσε νὰ τοῦ ἀντισταθῇ εἰκοσι φορές ὁ ἐξαδελφός του Μανουὴλ τοῦ ἐσυγχώρησε τίς χειρότερες τρέλλες. Οἱ χρονογράφοι ἔγραψαν ἐπιεικῶς διὰ τὰ ἐλαττώματά του, καὶ ἡ σύζυγός του, τὴν ὁποίαν ἀπατοῦσε μὲ τὸ παραπάνω, τὸν ἐλάτρευε.

Ψυχὴ ἀνήσυχη καὶ θολωμένη, προπετής, βιαία καὶ ἐμπαθής. Ἦτο κληρονομικόν: ὁ πατὴρ του Ἰσαάκιος ὁ ὁποῖος πολλὰς φορές εἶχε συνωμοτήσῃ κατὰ τῆς βασιλείας Ἰωάννου, τοῦ ἀδελφοῦ του, εἶχε ζήσει πολλὸν καιρὸν εἰς τὴν αὐτὴν τοῦ σουλτάνου τοῦ Ἰκονίου, ὁ δὲ μεγαλύτερος ἀδελφός του εἶχε νυμφευθῆ τὴν κόρην ἑνὸς ἐμίρου μουσουλμάνου. Ὅπως ἐκεῖνοι, ἦτο καὶ ὁ Ἀνδρόνικος τελείως ἀδιάφορος διὰ τὰ θρησκευτικὰ ζητήματα ὅπως τὸ ἐναντίον τῶν πλειστῶν Βυζαντινῶν, ἠσθάνετο ἀποστροφὴν πρὸς τὰς θεολογικὰς ἔριδας. Μὴ φοβούμενος οὔτε τὸν Θεὸν οὔτε τὸν διάβολον, — μολονότι ἦτο πολὺ δεισιδαίμων — δὲν εἶχε ἀρχάς, οὔτε πολὺ λεπτὴν τὴν συνείδησιν.

Τίποτε δὲν ἤμποροῦσε νὰ τὸν συγκρατήσῃ οὔτε ὁ σεβασμὸς πρὸς τὴν ἠθικὴν οὔτε τὸ αἴσθημα τοῦ καθήκοντος ἢ τῆς εὐγνωμοσύνης, ὅταν ἤθελε νὰ ἐπιδιώξῃ μίαν τὴν ἐπιθυμίαν ἢ φιλοδοξίαν. Ἡ συνωμοσία, ἡ προδοσία, ἡ ἐπιτορκία ἦτο

ΧΡΥΣΟΥΛΑ ΜΥΡΑΤ
εἰς τὸν Πληκτικὸν Κόσμον — «Νέα Σπηγὴ»

τίποτε δι' αὐτόν. Ἐχὼν συναίσθησιν τῆς ἀξίας του, ὑπερήφανος διὰ τὴν καταγωγὴν του, εἶχε φιλοδοξίας ὑπερμέτρους. Νεώτατος ὠνειροπόλησε τὸν θρόνον. Εἰς ὅλην τὴν ζωὴν δὲν ἔπαισε ἐπιδιώκων τὴν κατάληψιν τοῦ θρόνου. Διὰ νὰ ἐαθρονίσῃ τὸν Μανουὴλ καὶ ἀργότερα τὸν νέον Ἀλέξιον, μετεχειρίσθη ὅλα τὰ μέσα, τὸ ξίφος καὶ τὸ δηλητήριον, τὴν ραδιουργίαν καὶ τὴν βίαν, τὴν ἀπιστίαν καὶ τὴν σκληρότητα.

Ἐκεῖνο ποῦ θὰ τὸν κατέστρεφε τελείως ἦτον τὰ πάθη του. «Σὰν ἄλογο ἀγαλίνωτο» ἔτρεχε παντοῦ μὲ προπέτειαν ἠρεμὸν καὶ μὲ πλήρη περιφρόνησιν τῆς κοινῆς γνώμης καὶ τῶν κοινωνικῶν δεσμῶν. Ἀπαντοῦσε εἰς τὸν δρόμον τοῦ ὠραίου γυναικῆ, ἢ καὶ ἤκουε μόνον νὰ ὀμιλοῦν

δι' αὐτήν; ἀμέσως ἐτρελλαίνετο καὶ διὰ νὰ τὴν κατακτῆσῃ ἐμχανεύετο τὰ πάντα. Καὶ ἐπειδὴ ἦτο γόης, φαίνεται ὅτι ποτὲ δὲν εὗρηκε ἀντίστασιν. Αἱ πολλαὶ καὶ ποικίλαι ἐρωτικαὶ περιπέτειαι τοῦ Ἀνδρονίκου Κομνηνοῦ ἐνθουμίζουσι τὸν Δὸν Ζουάν· καὶ μὲ τὴν κακοήθειαν μὲ τὴν ὁποίαν ἐξῆρε τὰς περιπετείας του, ἐκπροσωπεύει τελείως τὸ: «μεγάλος αὐθέντης, ἄνθρωπος κακός». Καὶ ὅμως ὁ ἄνθρωπος αὐτός ὁ ὁποῖος ἐπεξήτησε ὁλοένα νέας συγκινήσεις, ἄστατος καὶ εὐμετάβλητος, ἔδειξε κάποτε πίστιν καὶ σταθερότητα.

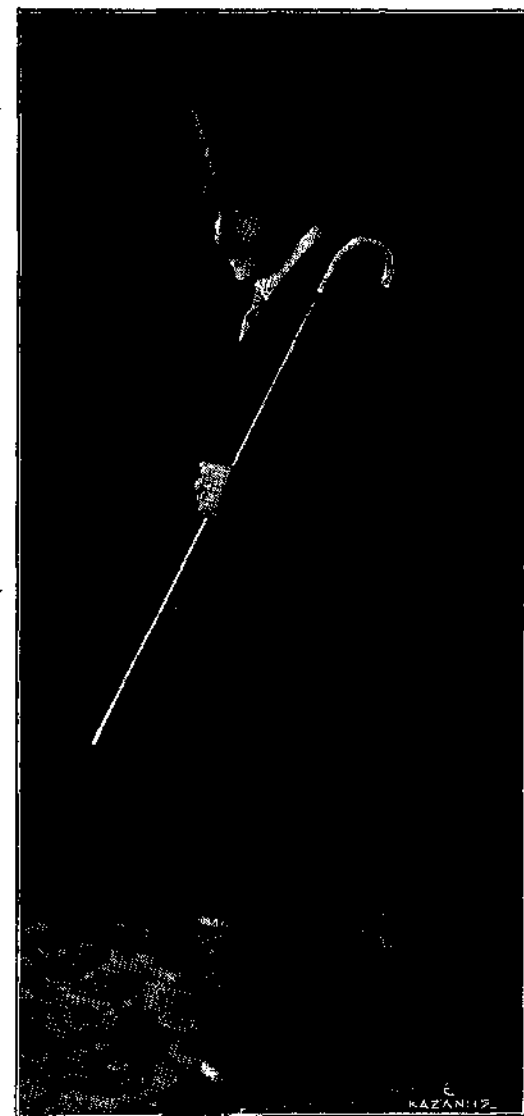
Ὅταν ἐγήρασε ἔγινε τρομερός. Διὰ νὰ συγκρατήσῃ τὴν ἀρχὴν ποῦ εἶχε κατακτῆσει, αἰσθανόμενος τὴν ἀνάγκην νὰ ἐξυπνήσῃ τὴν ὀρμὴν ποῦ τὴν εἶχε κατευνάσῃ κάπως ἡ ἡλικία, ἔγινε σκληρὸς καὶ ἀκόλαστος, ἀλλὰ καὶ τότε ἀκόμη, καὶ εἰς τὴν κακίαν καὶ εἰς τὸ ἔγκλημα, διέσωσε ἓνα θαμβὸν μεγαλεῖον. Φύσις δαιμονία, ἠμποροῦσε νὰ φέρῃ τὴν σωτηρίαν, τὴν ἀναγέννησιν εἰς τὴν ἐξητλημένην βυζαντινὴν αὐτοκρατορίαν: εἶχε ἀνάγκην ἴσως πρὸς τοῦτο ὀλίγην μόνον ἠθικὴν. Δυστυχῶς τὰ μεγάλα του προτερήματα τὰ ἐχρησιμοποίησε μόνον εἰς τὸ κακόν, εἰς τὰς φιλοδοξίας καὶ τὰ πάθη του. Εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Ἀνδρονίκου Κομνηνοῦ ὑπάρχει κατὰ ἀπὸ τὴν ψυχὴν τοῦ Καίσαρος Βοργία.

Ἐπὶ τριάντα χρόνια ὁ Ἀνδρόνικος ἦτο ἥρωας σκανδάλων καὶ περιπετειῶν εἰς τὴν αὐτὴν καὶ εἰς τὴν πόλιν.

Πρῶτος ἐξαδελφός τοῦ Μανουὴλ καὶ σχεδὸν συνομηλικός του (καὶ οἱ δύο εἶχον γεννηθῆ περὶ τὸ 1120) ὁ Ἀνδρόνικος ἀνετράφη μασὶ μὲ τὸν ἐπίδοξον διάδοχον τοῦ θρόνου. Ἀγαπῶντες ἐξ ἴσου τὸν ἀθλητισμὸν, σύντροφοι εἰς ἐρωτικὰς περιπετείας, εἶχον συνδεθῆ μὲ στενὴν φιλίαν. Ὁ Μανουὴλ διὰ πολλὸν καιρὸν ἠσθάνετο βαθεῖαν ἀγάπην πρὸς τὸν Ἀνδρόνικον κατόπιν εὐρέθησαν ἀντίπαλοι εἰς τὰς βλέψεις των καὶ οἱ ἐχθροὶ τοῦ Ἀνδρονίκου τὸν ἐσυκοφάντησαν καὶ μολονότι ἐπῆλθε τελειωτικὴ ρῆξις, ὁ αὐτοκράτωρ πάντοτε ἠσθάνετο ἐπιεικίαν πρὸς τὸν Ἀνδρόνικον.

Ὁ Ἀνδρόνικος ὅμως ἦτο ἄνθρωπος ἐπικίνδυνος δι' ἓνα αὐτοκράτορα καὶ μολονότι ὁ Μανουὴλ πολὺ τὸν εἰτίμησε καὶ τὸν ἐχρησιμοποίησε εἰς τοὺς πολέμους, καὶ τοῦ ἔδειξε ἀγάπην, μία κρυφὴ δυσαρμονία ὑπῆρχε μεταξύ των. Ὁ Ἀνδρόνικος δὲν ἠμποροῦσε νὰ λησμονήσῃ ὅτι ὁ Μανουὴλ, σπεύδων εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν νὰ καταλάβῃ τὸν αὐτοκρατορικὸν θρόνον, τὸν εἶχε ἐγκαταλείψει εἰς τὴν τύχην του ἔπεσε αἰχμάλωτος τῶν Τούρκων χωρὶς ὁ Μανουὴλ τίποτε νὰ κάμῃ διὰ νὰ τὸν ἐλευθερώσῃ ἴσως μάλιστα νὰ ἦτον εὐχαριστήμενος ποῦ εἶχε ἀπαλλαγθῆ ἀπὸ ἓνα τόσο ἀνήσυχον ἄνθρωπον. Ἐκτοτε,

μολονότι ὁ Μανουὴλ ἐφάνη ἀφωσιωμένος πρὸς αὐτόν, τόσοσ ποῦ εἰς μίαν σκηνὴν, ἔπειτα ἀπὸ οἶνοποσίαν, ἐκινδύνευσε ὁ ἴδιος διὰ νὰ σώσῃ τὴν ζωὴν τοῦ Ἀνδρονίκου, πάντοτε παρεπονείτο ὁ Ἀνδρόνικος ὅτι δὲν τοῦ ἔδωσε τὴν θέσιν ποῦ τοῦ ἔπρεπε ἀλλ' ὅτι ὁ Μανουὴλ παρεῖχε εἰς ἄλλους καὶ ἰδιαίτερος εἰς τὸν ἀνεψιὸν του Ἰωάννην, τὸν ὁποῖον ἐμισοῦσε ὁ Ἀνδρόνικος, τὰς τιμὰς ποῦ ἐδικαιοῦτο αὐτὸς νὰ ἔχῃ. Ἀλλὰ καὶ τὸν Μανουὴλ ἀπρησκόλουν ἢ διαγωγὴ τοῦ Ἀνδρονίκου, αἱ ἀπόκρυφοὶ φιλοδοξίαι του, ἢ ἐλευθεροστομία του. Ἐνα ἐπεισόδιον ἐρωτικόν, τὸ ὁποῖον πολὺ ἐξεμεταλλεύθησαν οἱ ἐχθροὶ τοῦ

Μ. ΜΥΡΑΤ
εἰς τὸν Γαμβρόν τοῦ κ. Πουαρέ — «Νέα Σπηγὴ»

ΕΑΜΟΝΑΣ ΦΥΡΕΤ — "ΝΕΑ ΣΚΗΝΗ"
Φωτογρ. Ε. Σανθοπούλου

Ἄνδρονίκου, ἔφερε τὴν τελικὴν ρῆξιν μεταξύ τῶν δύο ἑξαδέλφων κατὰ τὸ 1151.

Ὁ Ἄνδρόνικος ἦτο τότε περίπου τριάντα ἐτῶν. Ἦτο νυμφευμένος, ἡ σύζυγός του τὸν ἀγαποῦσε πολὺ, καὶ εἶχε, μαζί της, ἓνα υἱόν, Μανουὴλ. Αὐτὸ δὲν ἤμποδίζε τὸν Ἄνδρόνικον νὰ συνδέεται στενωτάτα μὲ τὴν ἑξαδέλφη του Εὐδοκίαν Κομνηνὴν.

Ἡ Εὐδοκία ἦτο ἀδελφὴ τῆς Θεοδώρας, ἡ ὁποία ἦτο ἡ ἐπίσημος παλλακὶς τοῦ αυτοκράτορος. Ἡ Εὐδοκία ἦτο χήρα καὶ διὰ τοῦτο ἐνέδωκε ἀκόμη εὐκολώτερον εἰς τὸν ἄρρατον ἑξαδέλφον της καὶ οὔτε ἐπροσπάθει νὰ κρύψῃ τὸν δεσμόν των. Τὸ πρᾶγμα ἐγέννησε μεγάλα σκάνδαλα εἰς τὴν αὐτὴν καὶ προπάντων ἐνεκα τῆς συγγενείας τῶν δύο ἑραστῶν. Ἡ οἰκογένεια τῆς Εὐδοκίας, ἰδίως ὁ ἀδελφὸς καὶ ὁ γαμβρὸς της ἦσαν πολὺ ἐναντίον. Ἀλλὰ εἰς ὅλας τὰς πρὸς αὐτὸν παρατηρήσεις των, ὁ Ἄνδρόνικος ἀπαντοῦσε ἀστετυόμενος, καὶ ἀνέφερε πλαγίως, μὲ προπέταιαν, τοὺς ἔρωτας τοῦ Μανουὴλ καὶ τῆς Θεοδώρας: «Πρέπει, ἔλεγε γελῶν, οἱ ὑπῆκοοι νὰ ἀκολουθοῦν τὸ παράδειγμα τοῦ ἄρχοντος καὶ δεῖ, βγαίνει ἀπὸ τὸ ἴδιον ἐργοστάσιον (ἡ Εὐδοκία καὶ ἡ Θεοδώρα ἦσαν ἀδελφαὶ) πρέπει ἐξ ἴσου νὰ ἀρέσῃ». Ἄλλοτε πάλιν, εἰς ἐκείνους πού ἤλεγχον τὴν διαγωγὴν του, ἔλεγε διὰ τὴν ἰδιωτὴν περιπτώσεως ἦτο πολὺ ὀλιγώτερον σοβαρὰ παρὰ τὴν αὐτοκράτορος: Εἶναι συνδεδεμένος—ὁ Ἄνδρόνικος μετεχειρίζετο πολὺ κοινὴν φράσιν—μὲ τὴν κόρην τοῦ ἀδελφοῦ του ἐγὼ μὲ τὴν κόρην τοῦ ἑξαδέλφου μου». Φαντάζεσθε πόσον τὰ λόγια αὐτὰ ἐξώργιζον τὸν αυτοκράτορα καὶ τοὺς συγγενεῖς τῆς Εὐδοκίας. Ὁ Μανουὴλ ἐσκέφθη

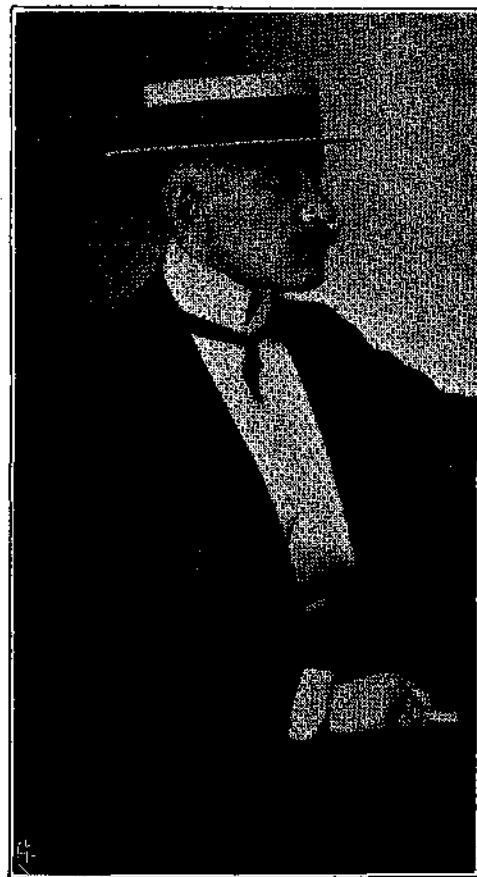
νὰ ἀπομακρύνῃ τῆς αὐτῆς τὸν Ἄνδρόνικον καὶ τὸν ἀπέστειλε τὸ 1152 εἰς τὴν Κιλικίαν, ἐναντίον τοῦ ἀρμενίου ἡγεμόνος Θόρου. Ἀλλ' ὁ Ἄνδρόνικος, δυσαρρεστημένος διὰ τὴν ἐξορίαν αὐτὴν, ἐξετέλεσε τὸ καθήκον του ἀπροθύμως ἄφησε τὸν ἐχθρὸν νὰ διαφύγῃ ἐνικήθη ἀφοῦ ὅμως ἐπολέμησε γενναίως τέλος ἠναγκάσθη νὰ καταλίπῃ τὴν χώραν καὶ νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν Ἀντιόχειαν. Μετεκλήθη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ὁ Μανουὴλ ἐν τούτοις, ἀγαθὸς ἡγεμὼν, ἠρκέσθη νὰ τὸν ἐπιτιμήσῃ ὅλος ἰδιαίτερος κατόπιν τοῦ ἐνεπιουτέθη, μακρὰν πάντοτε τῆς αὐτῆς, ὅπου ἡ παρουσία του ἦτο δυσάρεστος, τὴν ἀρχηγίαν εἰς τὰ οὐγγρικά σύνορα, μὲ τὸν τίτλον δουκὸς τοῦ Βελιγραδίου καὶ τῆς Βραντισοβας.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς ἐκστρατείας τῆς Κιλικίας ὁ Ἄνδρόνικος εἶχε ὑπόπτους σχέσεις μὲ τὸν βασιλέα τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ τὸν σουλτάνον τοῦ Ἰκονίου. Εἰς τὴν νέαν αὐτὴν ἐκστρατείαν συνεδέθη ἐπίσης ὑπόπτως μὲ τὸν βασιλέα τῆς Οὐγγαρίας, σιοπεύων, ὅπως ἔλεγαν, νὰ ἐκθρονίσῃ τὸν αυτοκράτορα. Ἀλλ' ἡ ἀλληλογραφία του κατεσχέθη καὶ ἔγινε γνωστὴ εἰς τὸν βασιλέα. Ὁ Μανουὴλ ἐφάνη ἐπιεικὴς καὶ αὐτὴν τὴν φοράν καὶ ἠρκέσθη νὰ ἀφαιρέσῃ τὸ δουκάτον ἀπὸ τὸν προδότην καὶ νὰ τὸν στείλῃ εἰς τὸ στρατόπεδον τῆς Πελαγονίας, εἰς τὴν Μακεδονίαν, ὅπου τότε εὐρίσκοτο ἡ αὐτὴν, διὰ νὰ εἶναι πλησίον του καὶ νὰ ἐπιβλέπῃ τὰς πράξεις του. Ἐκεῖ ὁ Ἄνδρόνικος συνήντησε πάλιν τὴν Εὐδοκίαν, πρὸς τὴν ὁποίαν εἶχε ἀρχίσει ν' ἀποβλέπῃ ἀπὸ τῆς ἐπιστροφῆς του ἐκ τῆς Κιλικίας. Ἐνθουσιασμένος ἀπὸ τὸ γεγονός, ἀνυπόπτος τῆς παγίδος πού τοῦ ἔστησαν οἱ συγγενεῖς τῆς Εὐδοκίας, ἐπανελάβε τοὺς ἔρωτάς του «νομίζων, ὅπως λέγει ἓνας χρονογράφος, διὸ ὁ ἔρως τῆς Εὐδοκίας ἦτο ἀρκετὸν ἀντιστάθμισμα δι' ὅλους τοὺς κινδύνους πού διέτρεχε». Τότε ἀκριβῶς ὁ Ἰωάννης, ὁ ἀδελφὸς τῆς Εὐδοκίας, καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ Καντακουζηνός, ὁ γυναικάδελφός της, διέβαλον τὸν Ἄνδρόνικον εἰς τὸν αυτοκράτορα καὶ ἐπροσπάθησαν μάλιστα νὰ τὸν δολοφονήσουν.

Μίαν ἡμέραν ὁ Ἄνδρόνικος καὶ ἡ ἐρωμένη του εὐρίσκοντο εἰς τὴν σπηνὴν της. Οἱ συγγενεῖς τῆς Εὐδοκίας ἔμαθαν τὸ πρᾶγμα καὶ τοῦ ἔστησαν ἐνέδραν. Ἐτοποθέτησαν ἄνδρας ὀπλισμένους πλησίον τῆς σπηνῆς διὰ νὰ τὸν φονεύσουν ὅταν θὰ ἐξήρχετο. Ἀλλ' ἡ Εὐδοκία ἦτο ἔξυπνη καὶ ἔμαθε, ἀγνωστον πῶς, τὴν συνωμοσίαν. Μολονότι ἐκείνην τὴν στιγμήν εἶχε ἄλλοῦ τὸν νοῦν της, λέγει ὁ χρονογράφος, παρετήρησε διὸ ἐπερικύκλωναν τὴν σπηνὴν καὶ τὸ εἶπε εἰς τὸν ἑραστήν της. Ὁ Ἄνδρόνικος σύρει τὸ μακρὸν ξίφος του καὶ ἐτοιμάζεται νὰ πωλήσῃ ἀκριβὰ τὴν ζωὴν του. Ἀλλ' ἡ Εὐδοκία ἐσκέ-

φθη διαφορετικὰ. Τοῦ ἐπρότεινε νὰ φορέσῃ γυναικεῖα φορέματα: μὲ δυνατὴν φωνήν, ὥστε ν' ἀκουσθῆ ἔξω, θὰ ἐφώναζε μίαν τῆς ὑπέρτριαν διὰ νὰ ἀνάψῃ φῶς, καὶ ὁ Ἄνδρόνικος θὰ ἐξήρχετο μετῆμφισμένος ὡς ὑπέρτρινα χωρὶς νὰ τὸν ὑποπτεύθουν. Ἀλλ' ἐκεῖνος δὲν ἤθελε τίποτε ν' ἀκούσῃ. Ἐφοβεῖτο τὸ γελοῖον ἂν τυχὸν ἀνεκαλύπτετο καὶ ἐδήλωσε διὸ ἐπροτιμοῦσε ν' ἀποθάνῃ παρὰ ν' ἀτιμασθῆ μεταμφιεζόμενος. Καὶ ἔξαφνα ἔσχισε μὲ τὸ σπαθὶ τὴν σπηνὴν, ἐπήδησε ἐπάνω ἀπὸ τὰ σχοινιά καὶ τὸν μικρὸν τοῖχον ὅπου ἡ σπηνὴ ἦτο ἀκουμπισμένη οἱ ἄνδρες οἱ ὁποῖοι περιμόνευαν ἔμειναν ἐκθαμβοὶ χωρὶς νὰ ἠμποροῦν νὰ κινήθουν ἀπὸ τὴν θέσιν των.

Ἄλλος χρονογράφος προσθέτει διὸ δὲν τοῦ ἠρκεσε τὸ κατόρθωμά του αὐτὸ καὶ ἐπεχείρησε δύο φορές, εἰς τὸ στρατόπεδον τῆς Πελαγονίας, νὰ δολοφονήσῃ τὸν αυτοκράτορα καὶ διὸ ὁ Μανουὴλ ἐσώθη χάρις εἰς τὸν ἀνεψιὸν του τὸν πρωτοσεβαστὸν Ἰωάννην. Ἀλλ' ἐπειδὴ μεταξὺ τοῦ Ἰωάννου αὐτοῦ, ἀδελφοῦ τῆς Εὐδοκίας, καὶ τοῦ

ΕΑΜΟΝΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ — "ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΝ"
Φωτογρ. Ε. Σανθοπούλου

Ἄνδρονίκου ὑπῆρχεν ἄγριον μῖσος, δὲν εἶναι ἀπίθανον διὸ ὁ Ἰωάννης, διὰ νὰ καταστρέψῃ τὸν ἐχθρὸν του κατέφυγε εἰς τὴν συκοφαντίαν. Εἶναι βέβαιον ἐν τούτοις διὸ ὁ Ἄνδρόνικος πινγόμενος ἀπὸ τὰς ραδιουργίας, αἱ ὁποῖαι τὸν περιεκύκλωναν, εἶχεν ἀποφασίσει νὰ μεταχειρισθῇ τὴν βίαν, ἡ ὁποία τοῦ ἦτο συνήθης. Μίαν ἡμέραν ὁ αυτοκράτωρ τὸν εἶδε νὰ θωπεύῃ τὸ ἄλογόν του καὶ τὸν ἠρώτησε διατὶ τόσον πολὺ ἐπεριοιεῖτο τὸ ζῶον: «Διὰ νὰ φύγω ἀπ' ἐδῶ, ἀπήντησε, ὅταν θὰ στείλω-στὸν ἄλλον κόσμον τὸν χειρότερόν μου ἐχθρὸν». Ἄνθρωπος σὰν αὐτὸν ἦτο πολὺ ἐπικίνδυνος. Αἱ συνεννοήσεις του μὲ τοὺς Οὐγγυροὺς καὶ τὸ σκάνδαλον μὲ τὴν Εὐδοκίαν ἠρκεσάν νὰ πείσουν τὸν Μανουὴλ νὰ τὸν περιορίσῃ. Τὸν συνέλαβον, τὸν ἀπέστειλαν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὸν ἐκλείσαν, σιδηροδέσιμον ὑπὸ ἀγρυπνον ἐπιτήρησιν, εἰς ἓνα τῶν πύργων τοῦ μεγάλου Παλατίου.

Ἐμεινε καθιεργμένος ἐννέα ἔτη, ἀπὸ τὸ 1155 ἕως 1164, κατὰ τὰ ὁποῖα συχνὰ ἀνεστάτωσε τοὺς φύλακας του καὶ τὸν αυτοκράτορα. Ἀπὸ τὴν πρώτην ἡμέραν ἡ σκέψις τοῦ Ἄνδρονίκου ἦτο πῶς νὰ δραπετεύσῃ καὶ ἐπειδὴ ἦτο καὶ εὐφυὴς καὶ θαρραλέος, ἐσκέφθη τὸ ἔξῃς. Παρετήρησε ἓνα παλαιὸν ὄχειον, ἀχρηστον πλέον, ὁ ὁποῖος περνοῦσε κάτω ἀπὸ τὸ φρούριον ὅπου ἦτο φυλακισμένος. Ἦνοιξε μίαν τρύπαν εἰς τὸ ἔδαφος τῆς εἰρκτῆς του, καὶ ἐκρύφθη εἰς τὸν ὄχειον ἀφοῦ πρῶτον διευθέτησε καλὰ τὸ ἔδαφος ὥστε νὰ μὴν ἀποκαλυφθῇ. Ὅταν οἱ φύλακες ἤλθαν νὰ τοῦ φέρουν τὴν τροφήν του, εἶδαν διὸ ὁ Ἄνδρόνικος εἶχε φύγει. Μεγάλῃ συγκινήσει εἰς τὸ φρούριον. Ἐγνώριζαν βέβαια τὸν Ἄνδρόνικον ἐξυπνότερον ἀπὸ τὸν Ὀδυσσεά καὶ τίποτε δὲν ἠμποροῦσε νὰ φανῆ παράδοξον. Ἠρεσύνησαν λεπτομερῶς τὴν εἰρκτὴν καὶ εἶδαν ἀδικτον τὸ καθεῖς: θύρας, στέγην, παράθυρα, ἄλα εἰς τὴν θέσιν των. Δὲν ἠμποροῦσαν νὰ ἐννοήσουν ἀπὸ πού εἶχε δραπετεύσει. Ἀνήσυχτοι διὰ τὴν μεγάλην εὐθύνην των οἱ φύλακες ἀπεφάσισαν νὰ εἰδοποιήσουν τὴν αυτοκράτειραν ὁ αυτοκράτωρ ἦτο μακρὰν τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰς τὸν πόλεμον τῆς Κιλικίας.

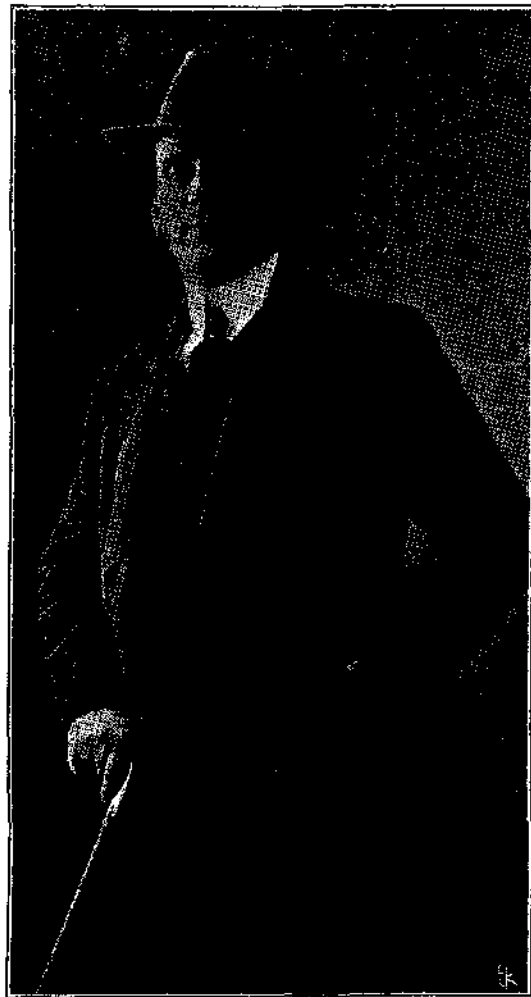
Ἡ εἰδήσις ἐπροξένησε εἰς τὴν αὐτὴν πολλὴν ἀνησυχίαν. Ἐκλείσαν ἀμέσως ὅλας τὰς πύλας τῆς πόλεως, ἠρεσύνησαν εἰς ἄτα ἀγκυροβολημένα πλοῖα καὶ εἰς ὅλην τὴν πρωτεύουσαν εἰδοποίησαν παντοῦ εἰς ὅλας τὰς διευθύνσεις, συνέλαβον τὴν σύζυγον τοῦ Ἄνδρονίκου, ὡς πιθανὴν συνένοχον, καὶ τὴν ἐκλείσαν εἰς τὴν ἰδίαν εἰρκτὴν ὅπου εἶχε δραπετεύσει ὁ Ἄνδρόνικος. Δὲν ἐφανταζόντο ποτέ, λέγει ὁ χρονογράφος, διὸ τὸν ἐκρατοῦσαν εἰς τὰ χέρια των. Εἶχε μείνει κρυμμένος εἰς τὴν ὑπόγειον κρύπτην του.

Όταν ένύκτωσε, έξήλθε, και είδε την γυναίκα του ή οποία κατ' αρχάς τόν έξέλαβε ως φάντασμα. Είδε όμως ότι ήτο αυτός ο ίδιος. Ο άνθρωπος αυτός και εις τας δυσκολωτέρας περιστάσεις δεν έχανε την ψυχαιμίαν του. Έπωφελήθη την άπρόοπτον αυτήν συνάντησιν διά να συμπυλιωθῆ με την σύζυγόν του. Η συμπυλιωσις αυτή έφερε εις τόν κόσμον, μετά έννέα μήνας, τόν υιόν του Ιωάννην. Έπέρασε μίαν εβδομάδα κρυπτόμενος την ήμέραν και έξερχόμενος την νύκτα, δι' ειχε προΐδει, και συνέβη: Γρήγορα έχαλάρωσε ή επαγρύπνησις τών φυλάκων, και ο Ανδρόνικος έξήλθε τῆς εϊρκτῆς υπό τὰ δμματα τών φυλάκων του και κατέφυγε εις την Μικράν Ασίαν. Είχε φθάσει εις τας όχθας του ποταμού Σαγγάριου και ήμπορούσε πλέον να θεωρηθῆ έλεύθερος ήτο χειμών, Δεκέμβριος του 1158 και τó ψύχος τόν ήνάγκασε να ζητήσῃ άσυλον εις μίαν καλύβην χωρικών. Τόν άνεγνώρισαν, τόν έπανέφεραν εις την Κωνσταντινούπολιν, και τόν έκλεισαν πάλιν εις την εϊρκτήν του με πολύ βαρύτερα δεσμά τώρα.

Αυτήν την φοράν έμεινε 6 περίπου χρόνια εις τας αυτοκρατορικας φυλακας. Το 1164 κατώρθωσε πάλιν να δραπετεύσῃ. Είχαν επιτρέψει με τόν καιρόν, να του στέλλουν από τó σπίτι του κρασί: έπειτα υπεκρίθη τόν άρρωστον και έλαβε την άδειαν να τόν περιποιηθῆ. Ένας μικρός υπηρέτης ο οποίος πηγαινοήχετο έλεύθερα μέσα εις τόν πύργον. Ο Ανδρόνικος κατήρτισε τó σχέδιόν του. Την ώραν όπου οι φύλακες έκοιμώντο, διέταξε τόν μικρόν υπηρέτην να κατορθώσῃ να του φέρῃ τὰ κλειδιά του φρουρίου και τότε έπῃρε έκτυπον τών κλειδιών επάνω εις κερί. Έστειλε τó έκτυπον εις την γυναίκα του και τόν υιόν του, οι οποίοι κατεσκευάσαν άντικλειδιά. Μαζί με τούς άμφορείς μέσα εις τούς όποιους του έστελλαν τó κρασί, εδῆσαν τρόπον να του στείλουν και ένα δέμα από σχοινιά. Ένα βράδυ, την ώραν που οι φύλακες έδειπνούσαν, ο πιστός υπηρέτης ήνοιξε την φυλακήν του κυρίου του.

Ο πύργος έβλεπε εις μίαν έσωτερικήν αύλην του άνακτόρου, από την ταράτσαν του όποιου έφαινετο όλη ή θάλασσα του Μαρμαρά έπειδή κανεις σχεδόν δεν άνέβαινε εκεί επάνω, ή ταράτσα ειχε πιάσει χλόην. Ο Ανδρόνικος εκρύφθη κατ' αρχάς μέσα εις την ύψηλήν χλόην «σαν λαγός» και έπερίμενε την στιγμήν διά να μεταχειρισθῆ τὰ σχοινιά που τὰ ειχε πάρει μαζί του. Ως άνθρωπος έξυπνος, φεύγων από την εϊρκτήν εκλείδωσε την θύραν. Και όταν ο αξιωματικός τῆς ύπηρεσίας έκαμε την νυκτερινήν περιπολίαν, τίποτε τó άτακτον δεν εδῆκε. Έτοποθέτησε τούς σκοπούς εις τας συνήθεις των θέσεις και έπῃγε ήσυχος να κοιμηθῆ. Τότε, βα-

θειά την νύκτα, ο Ανδρόνικος έδεσε τó σχοινί εις μίαν έξοχήν τῆς ταράτσας και κατέβη έως την παραλίαν. Εκεί τόν έπερίμενε ένα άτυμόπλοιον. Ένόμιζε ότι όλα έτελείωσαν, άλλ' έξαφνα τόν έσταμάτησαν. Από την εποχήν όπου, πρό δύο αίωνων, ο Ιωάννης Τιμισκῆς ειχε δολοφονήσει τόν αυτοκράτορα Νικηφόρον Φωκάν, είχαν τοποθετησει σκοπούς εις όλην την παραλίαν πρό του Μεγάλου Παλατίου, διά να έμποδίσουν την αποβίβασιν κατά μήκος τῆς αυτοκρατορικῆς διαμονῆς. Ο δραπέτης ειχε λησμονήσει την λεπτομέρειαν αυτήν. Συνελήφθη λοιπόν από τούς φύλακας, και ήτον έτοιμος να φονευθῆ παρά να κλεισθῆ πάλιν εις την εϊρκτήν του. Μία σκέψις τόν έσταμάτησε. «Είμαι, ειπε εις τόν σκοπόν, σκλάβος και κατώρθωσα να φύγω. Σε ικετεύω, μη με παραδώσῃς πάλι στα

Α. ΚΡΥΣΟΜΑΛΛΑΚΗΣ — ΝΕΑ ΣΚΗΝΗ.,
Φωτογρ. Ε. Σανθουπούλου

χέρια του κυρίου μου, γιατί θα με τιμωρήσῃ σκληρά». Είχε ακόμη τὰ δεσμά στα πόδια του και μιλούσε ελληνικά διεφθαρμένα διά να τόν πιστεύσῃ. Τόν έπιστεύσε αφού μάλιστα ο βαρκάρης ειχε προχωρήσει και ζητούσε με φωνάς τόν δραπέτην του, ο όποιος του άνήκε. Οι στρατιώται έγέλασαν με τó γεγονός και απέδωκαν τόν δῆθεν σκλάβον εις τόν δῆθεν κύριόν του.

Ο βαρκάρης τόν ώδήγησε εις την κατοικίαν του εις την Βλάγκαν όχι μακράν τῆς παραλίας. Οι συγγενείς του τόν έπερίμεναν και έκοψαν γρήγορα τὰ δεσμά. Ο Ανδρόνικος εισέρχεται πάλιν εις την λέμβον, προχωρεί κατά μήκος τών τειχών, άφίνει όπισω του τó Παλάτιον. Εις την ξηράν εδῆκε άλογα έτοιμα: φεύγει σαν άστραπή και φθάνει εις την Αγγιάν, εις την Μαύρην Θάλασσαν. Εκεί ειχε την τύχην να συναντήσῃ τόν διοικητήν τόν όποιον ειχε ευεργετήσει άλλοτε και ο όποιος εκέκρηθη ότι δεν έπρεπε να είναι άγνώμων εις ένα προγεγραμμένον. Του έδωκε χρήματα και οδηγούς διά να ήμπορέσῃ να φύγῃ προς τόν Ρώσον πρίγκιπα Γιαροσλάβ, ο όποιος έβασίλευε εις Αλίτς επί του ποταμού Δνεισιτέρου. Έπλησίαζε ο Ανδρόνικος τὰ σύνορα, και ένόμιζε ότι ειχε πλέον σωθῆ: άλλ' άνεγνωρίσθη από Βλάχους βοσκούς και παρεδόθη εις τούς ανθρώπους του αυτοκράτορος, οι όποιοι τόν κατεδίωκον.

Κάθε άλλος, εκτός του Ανδρόνικου, θα απέλιπτε. Μόνος, χωρίς φίλον, χωρίς σύντροφον, κατώρθωσε και πάλιν να φύγῃ. Υπεκρίθη ότι τόν έπιασε δυνατός κολικόπονός, και διαρκώς έξῆτει την άδειαν να πεζεύσῃ και να απομακρυνθῆ όλίγα βήματα. Όταν ένύκτωσε, έξηκολούθησε τó τέχνασμα, και ένῶ οι στρατιώται τόν έπερίμεναν άνύποπτοι, εκείνος μέσα εις τούς θάμνους που ειχε σταματήσει, έμπῆγει τó ραβδί του εις τó χώμα, κρεμά επάνω εις αυτό τόν μανδύαν και τó καπέλο του και δίδει εις τó όλον την μορφήν ανθρώπου μισοκαθισμένου και φεύγει δσον γλήγορα ήμπορούσε. Όταν οι στρατιώται είδαν ότι έβράδυνε πολύ και άνεκάλυσαν την άπάτην, ο Ανδρόνικος ειχε απομακρυνθῆ αρκετά. Κατώρθωσε να φθάσῃ εις τó Αλίτς. Ο πρίγκιψ Γιαροσλάβ τόσον έγοητεύθη από τόν Ανδρόνικον ώστε τόν έκαμε άκόλουθον και σύμβουλόν του, του έδωκε κατοικίαν υπό την στέγην του και τόν ειχε όμοτρόπεζον.

Τ. ΑΗΕΝΙΟΤΗΣ — ΝΕΑ ΣΚΗΝΗ.,
Φωτογρ. Ε. Σανθουπούλου

Ήτο κάπως επικίνδυνος διά τόν αυτοκράτορα, τώρα όπου ήρχιζε πάλιν ο πόλεμος κατά τῆς Ούγγαρίας, ή μεταξύ τών Ρώσων παραμονή τόσον επιφόβου αντιπάλου, ο όποιος μάλιστα ειχε άρχισῃ τας ενεργείας του και κατήρτισε σῶμα ίππέων διά να πολεμήσῃ κατά του Βυζαντίου. Ο Μανουήλ εκέκρηθη να συγχωρήσῃ τόν Ανδρόνικον. Άλλως τε ή Εύδοκία ειχε υπανδρευθῆ. Από έννέα έτών θα ειχε λημονήσῃ τόν έραστήν τῆς δεν υπῆρχε φόβος επομένως τίποτε να συμβῆ. Ο αυτοκράτωρ έμήνησε εις τόν Ανδρόνικον ότι αν ήθελε να επιστρέψῃ ειχε έξησφαλισμένην την έλευθερίαν του. Ο Ανδρόνικος επέστρεψε και μάλιστα έφάνη πολύ άνδρεϊός εις την πολιορκίαν τῆς Ζεύγμης.

Άλλά του ήτο αδύνατον να μείνῃ πολλόν καιρόν ύποτακτικός (ή επαναστατική ψυχῆ του έφέρετο άκατάσχετος προς την πάλην). Όταν ο Μανουήλ, ο όποιος δεν ειχεν υιόν, άπεφάσισε ν' αναγνωρίσῃ επίδοξον διάδοχον του θρόνου την κόρην του Μαρίαν και τόν μέλλοντα σύζυγόν τῆς, ο Ανδρόνικος ήρονήθη να δώσῃ εις

εκδότων του «Detroit Free Press». Ο κ. Στόρυ ήταν υψηλός και σοβαρός, μερικοί έλεγαν άγγιμος. Οι περισσότεροι έφορούσαν γαλόπια...

Στην απέλπισία μου βρήκα λίγο θάρρος, πήγα στο γραφείο του...

«Κύριε Στόρυ, δεν μπορώ ν' αγοράσω περισσότερα από 400 φύλλα και χρειάζομαι άκόμα 600. Είπα πως μπορούσε να μου τα δώσετε. Είμαι έφημεριδοπώλης.

«Και μου τα έδωσε.

«Τό σχέδιο έπέτυχε. Άνέβασα μονομιές την τιμή από 5 σε 10 λεπτά τό φύλλο. Και εις τόν τελευταίο σταθμό πουλούσα προς 25 λεπτά. Έκέρδησα καμιά εκατοστή δολάρια.

«Από την έπιτυχία του τηλεγραφήματος έσκέφθηκα να γείνω τηλεγραφητής. Γρήγορα μαθαίνει κανείς άτι δήποτε, φθάνει να τό θέλῃση. Έργάσθηκα είκοσι ώρες τό μερόνυχτο και σε τέσσερις μήνες ήμουν τηλεγραφητής.»

ΑΠΟ μίαν περί Κίνας ενδιαφερόουσαν μελέτην του Άγγλου δημοσιολόγου κ. Έδμ. Πάρκερ εις την όποίαν αποδεικνύει ότι κατ' ούδένα τρόπον δεν προσήχθησαν εις τόν πολιτισμόν οι διάφοροι Κινεζικοί λαοί...

Οι Κινέζοι έν συνόλω είναι 438.214.000, μεταξύ δέ αυτών δεν υπάρχουν διασπαρμένοι παρά 69.852 Εύρωπαίοι. Και λαμβανόμενων ύπ' όψει ότι δεν ήτο δυνατόν να γίγη τελεία απογραφή ό πληθυσμός αυτών πρέπει να ύπολογισθή...

Εύτυχώς - λέγει ό κ. Πάρκερ - ή δραστηριότης και ή δύναμις της φυλής των δεν εξισούται με την μοναδική γονιμότητά των.

Ο Άκαδημαϊκός Φαγκέ, έξ άφορητής της εκατονταετηρίδος του Ρακίνα, παρατηρεί εις σχετικόν άρθρον του ότι ό Γάλλος τραγικός κατώρθωσε να είναι σύγχρονος όλων των εποχών. Σήμερον άκόμη φαίνεται σμερινός. Τά θέματα των τραγωδιών του, είναι τά αιώνια πάθη της άνθρωπίνης ψυχής.

ΕΙΣ τούς Έπιλόγους του «Γαλάτου Έρμου» ό Ρερμύ Δέ Γκουρμόν έγραψε διά τόν άποθανόντα Ίούλιον Ρενάο, τόν συγγραφέα της «Κοκκινότριχας». Ο κόσμος τόν έπίστευεν ως ύμειότατον και ήτον άριστος τόν έπίστευε πλούσιον και ήτο πιωχός τόν έπίστευεν εύτυχή και αυτός έχειν ήδη άποπειραθή ναύτοκτονήσῃ τόν έπίστευε φιλόσοφον και αυτός δεν έμπο...

ροδσε να ιδῃ εις τά μάτια του την κριτικήν τόν έπίστευε ξένον από τας πολιτικάς μεταιότητας και αυτός ήτο μεναιδίης με την πολιτικήν τόν έπίστευε Παρισίνον και αυτός είχε μείνει κατά βάθος χωριάτης. τόν έπίστευε φυσιοκράτην και αυτός έτραλλαινέτο διά τόν Ουγκώ τόν έπίστευεν άπιστον και αυτός έδιάβαζε τόν Πασκάλ τόν έπίστευεν εύθυμον έπιτέλουσ και αυτός ήτο μελαγχολικός. Γνωρίζομεν τούς συγχρόνους μας έπάνω - κάτω κατά τόν ίδιον τρόπον, τό όποιον δεν μάς έμποδίζει να τούς κρίνομεν, να τούς αποδιώκωμεν ώρισμένας προθέσεις, να καταμετρούμεν τό πνεύμα τους, να εισδύομεν εις την σκέψιν τους και να όρίζωμεν την ποιότητα της ψυχής των.

Ο Γαβριήλ Δέ Λατρέκ έδημοσίευσε εις την «Νέαν Έπιθεώρησιν» πολύ ενδιαφερόουσαν μελέτην διά τόν Άμερικανόν μεθυγράφον Μάρκ Τουαιν. Παρατηρεί πόσον είναι δύσκολον να έκφρασθῇ κανείς με φράσεις πενθίμου συμπαθείας, όταν έχη εις την μνήμην του τας διασκεδαστικάς Ιστορίας, που έδόξασαν τόν νεκρόν αυτόν. Ο ίδιος όμως ό μακαρίτης άντιμετώπισε με τόσην γαλήνην τόν θάνατον, ώστε να ήγεινε έλευθέρους τούς άλλους να συλλογίζονται την εύθυμίαν του. Τώντι κατά τό τελευταίον ταξίδι ό Μάρκ Τουαιν έλεγεν εις τόν γραμματέα του: «Φοβούμαι πως δεν θα προφθάσω να γυρίσω στο σπίτι μου. Ο Γέρω Άφέντης φαίνεται πως άπεφάσισε να με ζήτησῃ, ένόσω εβρίσκομαι άκόμη εις τόν ώκεανόν». Ο Γάλλος κριτικός έχειρει ιδίως τόν μελαγχολικόν χαρακτήρα του Άμερικανού μεθυγράφου, με την παρατήρησιν ότι οι μεγαλύτεροι σύμμορσιστά, που έσπειραν τόν γέλωτα και την εύθυμίαν τριγύρωτων, ύπήρξαν οι ίδιοι κατά βάθος μελαγχολικοί.

Και ό Γάλλος κριτικός αναφέρει δύο σκέψεις του, αί όποιαι τόν αποκαλύπτουν καθαρότητα: «Πώς να γελάση κανείς εις την γην αυτήν, την οπαρμένην με μνήματα; Γελούμεν πότε - πότε κλέφτικα, όπως τά μικρά παιδιά μέσα εις την έκκλησίαν, μ' ένα διαρκή φόβον μήπως μάς ματιάσῃ κανένας». Και πάλιν: «Όποιος έζησεν άρκετά, δια να γνωρίσῃ τί είναι ό κόσμος, έννοεί πόσην εύγνωμοσύνην όφείλομεν εις τόν προπάτορά μας τόν Άδάμ. Αυτός είναι που εισήγαγε τόν θάνατον εις τόν κόσμον». Και καταλήγει με την παρατήρησιν ότι ό πρίγκιψ των σύμμορσιστών άπέθανεν από νόσημα της καρδιάς.

ΚΑΙ μίά έναισιμος διδακτορική διατριβή, έχουσα ως θέμα τόν γαλλικόν Φιλελλητισμόν. Η κ. Μαρία Ίωάννα Λουίζα Νάνεμπεργ, τό γένος Κούν την άνεπτυξεν ένώπιον της φιλοσοφικής σχολής του Πανεπιστημίου του Βερολίνου. Ο τίτλος της διατριβής είναι: «Ο Γαλλικός Φιλελλητισμός κατά τό 1821». Ηδη εξεδόθη περίληψις της μελέτης αυτής, ή όποια ό άποτελέση όγκώδη τόμον, εκδοθήσόμενον κατ' αυτάς. Η συγγραφέα παρατηρεί ότι τά πρώτα έτη της Παλινορθώσεως μόνον ή άρχαία Έλλάς ήτο γνωστή, υπό την επίδρασιν όμως του Βύρwanos και των γεγονότων του Έλληνοτουρκικού πολέμου ήρρισε να εκδηλωταί ζωηρόν ενδιαφέρον και διά την νεοτερήν Έλλάδα. Αι άντατολικά μελέται του Λαμαρτίνου, αι άρηγήσεις του πολέμου από τούς Ραφενέλ και Πουκερίλ έφεραν εις τόν συρμόν τά παλικάρια. Τό 1822 εξεδόθησαν αι Μεσοηναϊκά φδάι του Καζιμίρο Δελαβίνι, τας όποιας έπηκολούθησαν πολυάριθμα άλλα έργα και στίχοι του Βερανζέ, του Βινυύ και του Ουγκώ. Η συγγραφέα αναλύει κατόπιν τας σχέσεις του Φιλελλητισμού προς τόν Ρομαντισμόν.

Η έναισιμος διατριβή της κ. Νότεμπερν κρίνεται ως έξόχος ενδιαφερόουσα, ιδίως όσον άφορῃ την συγκριτικήν φιλολογοίαν.

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Σημ. Εϊδικαί βιβλιοκρίσιαι δημοσιεύονται διά τά βιβλία, των όποϊων δύο αντίτυπα στέλλονται εις τά γραφεία μας. Τών άλλων άλλως, άγγέλλεται ή έκδοσις.

Με τό τεύχος τουτο εισέρχονται τά «Παναθηναϊα» εις τό ένδέκατον έτος της έκδόσεώς των.

Με τό σημερινόν τεύχος αρχίζομεν την μετάφρασιν των «Μυθιστορικών Περιπετειών του Άνδρονίκου Κομμηνου» του Γάλλου βυζαντινολόγου κ. Καρόλου Νηλ. Θα έλακή γενικώς τό ένδιαφέρον των άναγνωστών ή παραδόχος αυτός χαρακτήρ.

Ο Γίββον εις την Ιστορίαν του λέγει ότι είναι «εις των ώραιότερων χαρακτήρων του αϊώνος εκείνου, ή δέ βίος αυτου και ή πολιτεία ήδύναντο να δώσωσιν άφορητάς εις παραδοξότατον μυθιστόρημα. Ο Άνδρόνικος δεν ειχε τας δουλοπρεπείς χάριτας του άμερικανου και άπορήμονος βίου αλλά διεκρεπε διά τό άρρενωπόν αυτου ύφος, τό πελώριον άνάστημα και τούς άθλητικους μύνας. Πολλάκις τό δειπνον αυτου συνίστατο εις άρτον ξηρόν και ύδαρ άκρατον».

Ο δέ Ευστάθιος ό Ιεραρχης Θεσσαλονίκης, σύγχρονος του Άνδρονίκου, αύστηρότερος αυτός, τόν όνομάζει «παντοδπαδόν άνθρωπον και παμπόσιλον. Ει δέ και έν αυτω δύο πίθους έστάναι τις φαιή, τόν μεν αγαθήν πλήρη, κανών δέ τόν έτερον, ών άρούμενος και καταμιγνύων εκείνος έπαιμέτοι τοίς ύπ' αυτόν, τά πλείω δέ γε μόνου του των κανών, αίνιζατο άν προσφύεσστα ήν γάρ σύμμικτος και προς άραιφήν χάριν ουκ άκρατος, ουδέ μην σύκρατος».

Τό βραβεϊόν του άβερωφείου διαγωνισμου 2000 φράγκα, έδόθη εξ ίσου εις τούς τέσσαρας συγγραφείς Ίωάννην Πολέμην (Βασιληάς Άνήλιαγος) Μιλτ. Ίωσήφ (Φιλάρσεκος) Σπ. Νικολόπουλον (Σκιάβοι), Τ. Σταδόπουλον (Άμαρτία Γονέων).

Η Φιλοσοφική και Κοινωνιολογική Βιβλιοθήκη Φέξη προχωρεί με βήματα γοργά εις τας έκδόσεις της. Ητον καιρός να γενικευθοΐν, και ελληνικά, τέτοια βιβλία. Ο κ. Φέξης, άνθρωπος δράσεως εξαιρετικής, ανέλαβε τό έργον. Έξήντος άρκετά ώστε να μην απασπατάται εις έίποτε, έλεγε ότι ή μόνη του φροντίς είναι ή ολοέν τελειότερα εμφάνισις της Βιβλιοθήκης αυτής. Παρασπείρων, με τόν ίδιον ζήλον και την ιδίαν αγάπην, έργάζεται εις την Βιβλιοθήκην των αρχαίων συγγραφέων.

Αρχαιολογικά: Αί άνασκαφαί του κ. Άρσαντοπούλου άπεκάλησαν την Άκρόπολιν των αρχαίων Γόννων και έπ' αυτής ναόν της Άθηνάς. Έντός του ναού εύρέθησαν 40 ψηφίσματα. Επίσης άγαλμάτια, κόρπαι, κοσμήματα από έλεφαντόδοντον, άγγεία. Αί άνασκαφαί διακόπονται έως ότου δοθῇ νέα πίστωσις υπό της Αρχαιολογικής Έταιρείας.

Νέον σατυρικόν φύλλον ή «Σατυρική Έπιθεώρησις» εκ 16 σελίδων. Μερικαί γελοιογραφαί άρκετά έξυπναι. Η Δεύθυνηος ύπόσχεται πολλά. Δεν είναι, λέγει, ή «Σατυρική Έπιθεώρησις» τό φύλλον που κρατείτε αυτήν την στιγμήν. Είναι άπλοΐσστατά τό πρώτον φύλλον.

Περιμένομεν.

Η Βουλή διελύθη. Τας 28 Νοεμβρίου έκλογαί Νέας Διπλής Αναθεωρητικής Βουλής. Τας δέ 8 Ίανουαριου αρχίζουσιν αι έργασιαί της.

Έγράφη εις την «Πατρίδα» ότι ό κ. Θεοτόκης εις βουλευτήν Κερκυραϊόν ή όποιος τόν ήρώτης ποία θα είναι ή θέσις του κατά τας μελλούσας έκλογάς, είπε: — Δεν γνωρίζω άκόμη αν πρέπει να πολιτευθώμεν.

Και έπρόσθεσε:

Άς άρεθῇ εις τόν κ. Βενιζέλον έλεύθερον τό στόδιον δια να ιδώμεν τί ύπέρ του τόπου αυτου θα κάμη. Θα ιδώμεν πως θα καλήγη τό έλλειμα των 25 εκατομμυρίων, τό όποιον άφησε ή Έπανάστασις. Διότι ήμεις οι όποιοι κατηγορούμεθα ως παλαιοί άνδρες, είχομεν τό ίσοΐζιον έν τῷ προϋπολογισμῳ. Είμαι περιέγρας να ιδω άν οι νέοι άνδρες θα προσκρέξουν εις νέους φόρους, πρέπει όμως να γνωρίζουν ότι ό Έλληνικός λαός δεν δύναται να βασιτάξῃ άλλους φόρους.

Ο κ. Ράλλης έτριβε τά μάτια του όταν έδιάβαζε την διάλυσιν της Βουλής.

Ο κ. Βενιζέλος θα κάμη περιοδείαν εις τας επαρχίας δια ν' αναπτύξῃ τό προγράμμα του.

Τά κόμματα έγράφη ότι θα άπόσχουν από τας έκλογάς της 28 Νοεμβρίου.

Τό ύπουργεϊον των Ναυτικών διέταξε την άποστολήν δέκα αξιωματικών εις τό Πολυτεχνείον δια να μάθουν τόν Μαρκόνιον.

Ο Δ' Ανούντιο γράφει νέον έργον δια την «Γαλλικήν Κομφόδιαν».

Εύρέθη μεταξύ δικαστικών έγγραφων μία κατάθεσις με ύπογραφην Willm. Shaks. Φαίνεται ότι τό έγγραφον φωτίζει κάπως την ζωήν του Σαίξπηρ εις τό Λονδίνον.

Η κυρία Έλένη Ο. Ρουσοπούλου, ή διευθύνουσα τό «Δελτίον της Έμπορικῆς Ακαδημίας» και τό «Δελτίον των Έλληνίδων» έτιμήθη με τό παράσημον του Παυαγιου Τάφου.

Σκέψεις του Άνθρ Μπέκ: Τό κανόν της ισότητος είναι ότι την θέλομεν μόνον όταν πρόκειται περι άνωτέρου μας.

— Μου φαίνεται πως είμαι πάντα νέος... — Όλοι τό πιστεύουσιν ως πού να φθάσουν τά έξήντα...

— Γιατί κλαίς, άγαπητή μου; — Μήπως ξερω κ' έγώ; Μία γυναίκα που κλαίει, κλαίει για όλα τά πράματα.

ΠΡΟΤΟΜΗ ΤΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Τῆ πρωτοβουλία των «Παναθηναϊων» — άδεία του Ύπουργεϊου —

Έκ προηγουμένων εισφορών. . . Δρ. 2,672.10

Τό απαιτούμενον όλικόν ποσόν είναι 3,500 περίπου. Υπολείπονται περι τας 900. Και τό ύπενθυμίζομεν εις όλους. Όλοι ζήτησαν και ζουν με τούς στίχους του ύμνητου της έλευθερίας.

Αί εισφοραί στέλλονται εις τά γραφεία των «Παναθηναϊων», δόδς Άριστοτέλους 35.

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΙ

Ἡ φιλοσοφία τοῦ Τολστόη τοῦ Ossip Lourié, μετάφρασις Γεωργίου Σ. Βουτσινά. Ἀθήναι, ἐκδ. Γ. Φέξης, δραχμᾶς 3.

Ὁ Ἀθεϊσμός τοῦ Felix de Dantec, μετάφρ. Ἀρίστου Καμπάνη. Ἀθήναι, ἐκδ. Γ. Φέξης, δρ. 4.

Γνώμαι καὶ Περιηγημαί, Φρειδερίκου Νίτσε κατ' ἐκλογὴν Ἐρ. Λιχτεμπερτζέ, μετάφρ. Ἰωάννου Σ. Ζερβού. Ἀθήναι, ἐκδ. Γ. Φέξης, δρ. 3.

Ὁ Ἀντίχριστος, Ἐρνέστου Ρενάν, μετάφρ. Ἡλία Οἰκονομοπούλου. Ἀθήναι, ἐκδ. Γ. Φέξης, δρ. 3.

Περὶ τῆς Ἐνόχτου τῶν Λογικῶν Στοιχείων, Π. Βραΐλα Ἀρμένη. Ἀθήναι, ἐκδ. Γ. Φέξης, δρ. 3.

Στοιχεῖα Θεωρητικῆς καὶ Πρακτικῆς Φιλοσοφίας, Π. Βραΐλα Ἀρμένη. Ἀθήναι, ἐκδ. Γ. Φέξης, δρ. 3.

Φιλοσοφικά, Θ. Καίρη, ἐκδοσις δευτέρα. Ἀθήναι, ἐκδ. Γ. Φέξης, δρ. 2.

Αἱ ψυχώσεις, μελέται ἱατρικαί, κοινωνιολογικαί καὶ φιλοσοφικαί περὶ φρενοπαθειῶν Σίμωνος Ἀποστολίδου, ἱατροῦ. Ἀθήναι, ἐκδ. Γ. Φέξης, δρ. 4.

Φιλοσοφία τῆς Τέχνης ἐν Ἑλλάδι τοῦ Η. Ταινε, μετάφρ. Ἀχιλ. Ἀγαθονίκου ἐπιθεωρηθεῖσα ὑπὸ Ἰω. Ζερβού. Ἀθήναι, ἐκδ. Γ. Φέξης, δρ. 2.50.

Φιλοσοφία τῆς Τέχνης ἐν Ἰταλίᾳ τοῦ Η. Ταινε, μετάφρ. Ἀχιλ. Ἀγαθονίκου ἐπιθεωρηθεῖσα ὑπὸ Ἰω. Ζερβού. Ἀθήναι, ἐκδ. Γ. Φέξης, δρ. 2.50.

Τὸ Σχολεῖον τῆς Γλασκώτας Πολιάνας, Λέοντος Τολστόη, μετάφρ. Βλασίου Ι. Σκορδέλη. Ἀθήναι, ἐκδ. Γ. Φέξης, δρ. 3.

Ψυχολογικὰ Παράδοξα, Μάξ Νορντάου, μετάφρ. Ν. Κουντουριώτου. Ἀθήναι, ἐκδ. Γ. Φέξης, δρ. 3.

Ἱστορία τῆς Φραγκοκρατίας ἐν Ἑλλάδι 1204-1566 Οὐίλλιαμ Μίλλερ, μετάφρ. Σπ. Λάμπρου, τεύχος 15-16. Ἀθήναι, Ἑλληνικὴ Ἐκδοτικὴ Ἑταιρεία. Τυπογραφεῖον «Ἐστία» Μάισονερ καὶ Καργαδοῦρη, δραχ. 2.

Ὁ Δόξος Βύρων ἐκ τῆς ζωῆς καὶ τῶν ἔργων του, Μιλτ. Δασκαλάκη. Ἀθήναι, τυπ. Μ. Σαλιβέρου, δρ. 3.

Φιλολογία, Ἐκπαιδεύσεις, Κοινωνικὴ Μόρφωσις. (Τὸ καθήκον τῆς Πολιτείας πρὸς τὸ Πανεπιστήμιον καὶ ἰδίᾳ τὴν φιλολογικὴν σχολὴν) Ἀθανασίου Χ. Μπούτουρα. Ἀθήναι τυπ. Σακελλαρίου δρ. 1.

Τὰ δρόματα τῶν μνηῶν ἐν τῇ νεοελληνικῇ, Ἀθανασίου Χ. Μπούτουρα Δ. Φ. (Ἐκ τοῦ ἀρχείου τοῦ Ἱεροχείρου Νεοελληνικοῦ Λεξικοῦ) Ἀθήναι τυπ. Σακελλαρίου δρ. 2.

Ἡ ἀδελφὴ Μάρθα, Σπυριδωνος Παγανέλη, ἐκδοσις νέα. Ἀθήναι τυπογρ. ἐφημερίδος «Ἀθήναι».

Ὁ Θεὸς ἐν τῇ φύσει Καμίλλου Φλαμμαριῶν, μετάφρ. Αἰκατερίνης Ι. Ζάρκου. Ἀθήναι, ἐκδ. Γ. Φέξης, δρ. 4.

[Ἀπὸ τὰς ἀνακρινάσεις πρὸς τὰς ἐφημερίδας].—Ὁ πόθος μας εἶναι νὰ σώσωμεν τὴν πατρίδα. Ἐπταίσαμεν κατὰ τὸ παρελθόν, ἀλλὰ τὸ μέλλον θ' ἀπερρώσωμεν ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ συμφέροντος. . . Ἐρωτῆσατε καὶ τὸν κύριον Ἐσλιν περὶ τούτου. . . Ὑπὸ Ἡλ. Κουμετᾶνη «Ἀθήναι»

Τί ἐξήγησε χθὲς ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ἀπὸ τὸν Βενιζέλον «Πατρίς»

Πῶς τὸ ἄρμα τῆς Πολιτείας ἐφέρετο κατὰ κρημνῶν καὶ πῶς αὐτὸς τὸ συνεκράτησε — «Πατρίς»